

EESTI NOORUS

10

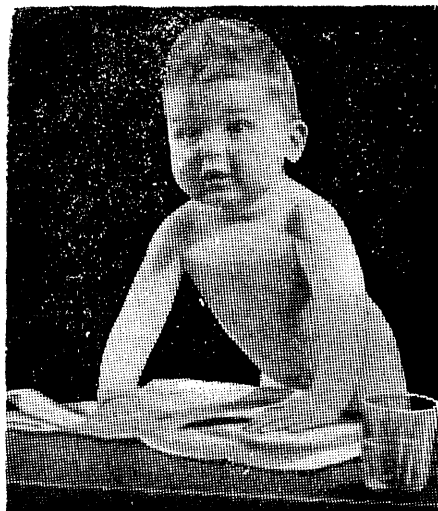

„PÄEVALEHT“

ON

PÄIKESEKS NII NOORELE KUI VANALE

...ISEGI TEMA
ON RÕÕMUS,
SEST TA OMAB
LASTE AJAKIRJA

„LASTE RÕÕMU“

KUS NIIPALJU JUTUSTUSI JA PILTE LASTELT,
ÕPETLIKKUST JA MUUD KASULIKKU

KIRJANDUSE
KOOLIRAAMATUTE
KOOLITARVETE
ALAL RAHULDAVAD TEID TÄIESTI

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

S. KARJA 23

TALLINN

PIKK 2

TALLINNAS, 21. OKTOOBRI 1937

9. AASTAKÄIK

Dr. O. LIIV

MINEVIKU MAA JA MEIE

Mõni nädal tagasi oli juhus viibida teadusliku uurimuse otstarbel mitmes Põhja-Eesti kihelkonnas. Kuna selle viibimise põhjuseks oli soov lähemalt tutvuda kohapeal veel alles hoidunud muinsustega (ajalooliste paikadega, mälestusmärkidega, nendega seoses olevate rahvajuttudega) ning rahva kommete, vanaaegsete eluviisidega jne., siis nende ridade kirjutaja kogu tähelepanu oli suunatud mainitud aladele. Sellejuures märgitsemisväärikselt tugevasti paistsid silma kaks asjaolu: 1) meie mineviku külaühiskonna elust leidub maal veel õige rohkesti jälgi; 2) need jäljed praegu maa kiire linnastumisega on kõikjal kiiresti hävinemas. Väljaarvatud need, mis kehivate seadustega on võetud kaitse alla.

Mõisnikud omal ajal ehitasid meie rahva tööga saadud kapitalidest mõisad, istutasid nende juure varjukad ning korrastatud pargid. Kui maa-reformi teostamise järgi mõis ei jäetud riigimõisaks, koolihooneks või mõneks muuks avalikuks asutuseks, vaid mõisasüda jaotati, kadusid enamikus ka hoone ja parkide eest hoolitsejad. Vaid vähestel asunikel oli tahtmist ja jõudu neid korras hoida. Praegu tunned kergendust, kui jõuad mõnest mõisapiirkonnast välja. Sest nagu katk on siin valitsenud. Põlised pargipuud on rännanud ahjudesse, teeveersed alleed kadunud, mõisahooned näevad välja, nagu oleks sealt käinud

üle Hispaania kodusõda, lõhutud põrandad ja laed, inetud müürijätised ja varemed. See on karjuvas vastuolus praeguse kodukaunistamise propagandaga. Seesugune hävinemine on teataval määral olnud paratamatu ja praegu tunned koguni kibedalt, et paljudes kohtades ei rutata vastava seaduse rakendamisega, mis näeb ette nende inetushunnikute kiiret hävitamist.

Teisalt tekitavad veel säilinud mõisad, kus sagedasti on stiilseid hooneid, tunde, et neid tuleks kuidagi otstarbekohasemalt kasutada ja edaspidise hävinemise eest kaitsta. On selge, et ehituslaadilt praegu ebasobivad mõisahooned enamikus hävinevad ja kui nende varemeile tekib uus elu, on see kõige õigem. Kuid paljudes kohtades ei teki midagi asemele, hooneid kasutatakse veel aastakümneid, nende välimuse eest hoolitsetakse aga väga vähe ja nad on nagu plekid puhtal riidel.

Üheks ülesandeks kohapealsetele tegelastele oleks, et võetaks tõsiselt kaalumisele, kas on võimalik kasutada mõnd alleshooidmist vääriivat mõisahoonet ühel või teisel viisil, jaataval korral leida ka võimalusi hoone alalhoidmiseks. Praeguses olukorras on aga endised mõisad oma välimusega valusaks kohaks meie üleskohendavas ja uuesti kodukaunistuse poole püüdvas maapildis.

Paljudes kohtades vajavad korraldavat kätt ka meie vanad huvitavad kirikud oma lähema ümbrusega, meie rahva elus tähelepandavat osa etendanud isikute hauad surnuaedadel, isegi Vabadussõjas langenuile püstitatud mälestussambad. Vist väga paljud on näinud seesuguseid mälestussambaid püstitatuna tolmuse maantee ääre ilma hoolitsetud ümbruseta, aiata. Mõnd sammast on ulakate poolt proovitud koguni rikkuda. Niisugust pilti nähes läheb meel kurvaks. Endised eramatuspaigad jätavad pahatihti jällestustäratava mulje. Hauakabelid või keldrid mõnikord on muudetud väljakäigukohtadeks, laipadele puusärkides ei anta rahu. Vaatamata sellele, et matmispaigad kuulusid enamasti aadlikele, ei võiks siiski lubatud olla sarnane käitumine, mis tunnistab puudulikku kultuursust.

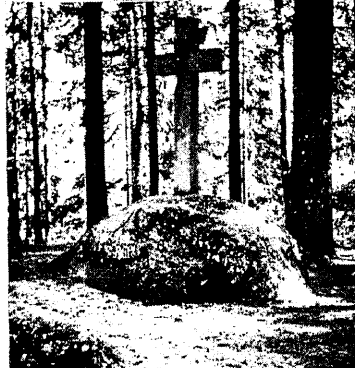
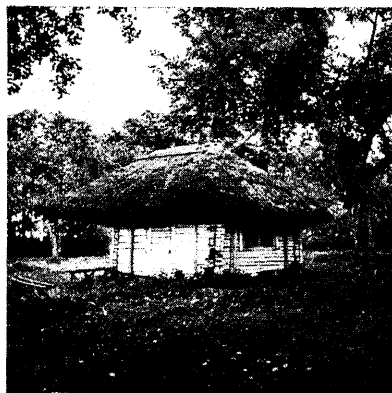
Meie külates järjest vähenevad vanad etnograafiliselt huvitavad hooned ja ehitused (elamud, vanad aidad, tared ja kojad, salved, kaevud, aiad, kiigid jne.), mis iseloomustavad vastava maa-uruga rahva eluviise ja kultuuri. Harva kohtame teede ääres toredaid vanaaegseid kivikõrtse, mille vanus on paarsada aastat; meie maastikule omal ajal nii omane kivi- ja puutuulik on üle maa kadumisele pühendatud. Vanad vesiveskid ehitatakse ümber. Mitte üksi suitsutared, vaid ka põlised kivist taluelamud, mis juba sadakonna aasta eest varustati korstnatega ja mis eriti levinud olid Põhja-Eesti rannikul, on harva kohatavad. Neid leidub veel üksikult ja on viimane aeg, et neid pildistataks. Fotokunst levib maal üha rõhkem ja siin oleks asjasthuvitatul tänuväärne ülesanne jäädvustada neid hooned koduümbruse tundmaõppimise süvendamiseks.

Pildistamist vajaksid ka veel järelejäänud ohvripuud ja -kivid, talude vanad õuemärgid, rahvarõivastus, endise aja põllutööriistad, rahvamängud ja tantsud, pulma ja muud kombed, kohapealsed silmaapistvamad isikud jne. Need fotod tuleksid varustada täpsa asukoha või isiku nimega ja ülesvõtmise ajaga. Ainestik, mis selle kaudu saadakse, on esmajärgulise väärtusega nii meie kesksetele teadusasutustele kui kohalikele muuseumidele.

Meie praegune põlv sageli lööb käega esemetele, mis ühendavad teda ta esivanematega. Seda haruldasem ja huvitavam on kohata talusid, — ja neid meil veel leidub —, kus on aukohal oma talu ja oma sugukonna töö ja tegevuse mälestamine. On talusid, kus leidub esemeid isegi rootsi ajast ning 18. sajandist hõbepeekrite, lusikate, preeside, pannalde ja muu sarnase näol, rootsiaegseid rahasid ja usulise sisuga raamatuid, vabatalupoegadest põlvenevates perekondades isegi rootsiaegseid dokumente ja kirju. See tõendab omanike sügavat pieteeditunnet mineviku vastu. See tunne peaks meil laialdasemalt maad võtma. Pole karta, et see sünniks oleviku tegude või tuleviku kavatsuste arvel, arenev elu nõuab meilt kõigilt oleviku raamides ja nõudmistele vastavat tööd. See töö saab olla aina teadlikum ja kavakindlam, kui meie oleme teadlikud ka mineviku põlvede tegudes, peame neist lugu ja süvendame sellega oma armastust ka kodumaa ning kodunurga vastu.

Seepärast oleks tänulik ülesanne soetada ka meil suuremal määral kui see seni on aset leidnud, perekonnaarhiive, õppida võimaluse piires tundma oma talu, oma sugukonna, oma lähema ümbruskonna minevikku. Tuge annavad siin kirikute, valdade, koolide, kohalike seltside ja teiste asutuste arhiivid, raamatukogud ning muud muististe kogud. Selles mõttes ka meil on tervitatavad algatused kodukoha või koduümbruse muuseumide loomiseks, mis Soomes ja Rootsis kihelkonnamuuseumide nime all tuntuna juba aastakümneid edukalt tegutsevad. Ja samas mõttes on vajalik meilgi suuremat hoolt üles näidata kirikute, valdade, koolide, kohalike seltside j.t. asutuste kogude alleshoidmise ja korraldamise eest.

Paljudelgi meie noorema põlve hulgas maal oleks võimalik kas teaduslike asutuste kaastöölisena või usaldusmeestena või koguni omal algatusel üles märkida koha peal ajalooliste ja rahvaluuleliste paikadega seosesolevaid muistendeid, kirjeldada vanu kombeid, eluviise, etnograafilist olustikku, märkida üles jutte vabadest talupoegadest, kohalikest mõisnikest

Ülalt vasakult paremale 1. N. n. „rahumajakene” Kärdes. Rahvajutu järele Rootsi—Vene vahel rahulepingu sõlmimise paik a. 1661. 2. Kärde mõisa vana kivi-tuulik. 3. Vao mõisa orduaegne vahitorn. 4. Muinsuskaitse alla võetud „Maht-
 rask” Juurusse viiva maantee ääres. 5. Kernu valla vana koolimaja Harjumaal. 6. Vana verstopost Palmstes. 7. Stackelbergide eramatuspaik Kärdes. 8. Vana ait Kasispää külas. 9. Teine Harku mõisa pargis asu vaist „Tasuja tammedest”. 10. Kolu mõisa hoone Kadrina kihelkonnas. 11. Üks Tallinn—Märjamaa teeveerseid kadakaid Saue ja Ker-
 nu valla piiril.

Fotod 1, 2, 3, 6, 7, 8, 10 — J. Triefeldtilt, Rakveres, 4, 5, 9, 11 — Aug. Meikopilt.

ja rahva suhtumisest neile, ärksamate talupoegade võitlusest oma maa ja õiguste eest jne. jne. jne. Küsimusi ja ülesandeid sellelt alalt on väga palju, asjasthuvitatuid ja selles suunas ka tegelikult tegutsejaid õige vähe.

Olen esitanud siin mõningaid tööülesandeid ja mõtteid, millest juba palju on kõneldud kui ka kirjutatud. Terve literatuur on nende küsimuste

kohta võrsunud, on olemas täpsed juhised vastavaalaliseks tööks. Tegijaid on aga vähe; selle tõttu ma kahtlen, et ka eelnevadki read leiaksid üldist vastukõla. Kui aga üksikuidki leidub, kes arvavad, et neil oleks huvi üht väikestki osa oma vabast ajast pühendada siin mainitud ülesandeile ning mõtete levitamisele, siis ei ole need read vette kirjutatud.

ALEXIS CARREL

Tundmatu inimene

Prantsuse teadlane Alexis Carrel sai 1912. a. maailmakuulsaks oma üllatavate leiutistega vere ja elavate kudede ümberkandmise võimalusist. Talle anti Nobeli auhind. Töötades nüüd aastakümneid New-Yorgis, Rockfelleri instituudis jätkab ta innuga oma uurimusi ja on praegu tänapäeva arstiteaduse suurimaid nimesid. Ta on enneolematult julgelt asunud avastama elu ja inimest tema kõikuses. Seda käsitleb ta teoses „Man, the Unknown” (Tundmatu inimene), millest äsjailmunud soomekeelse tõlke järele esitaksin „Eesti Nooruse” lugejail mõningaid mõtteid ja seisukohti.

Käesolevas sissejuhatavas osas on toodud autori mõtteid meie enesetundmise puudulikkusest ning sellest järelduvast meie kultuuri vilkakusest.

Aug. Meikop.

*

Selle raamatu autor pole filosoof. Ta on ainult loodusteadlane. Ta veedab suure osa oma ajast, laboratooriumis, uurides elavat ainet. Teise osa ta veedab välisilmas jälgides inimolevusi ja katsudes mõista neid. Ta ei taha puudutada asju, mis loodusteaduslikule uurimusele pole kättesaadavad.

*

Jääb tõsiasiaks: inimene on kõikide elusolevuste tippsaavutus. Kui ta alavääristub, siis hävib kultuuri kaunidus ja kaob looduse suursugusus. Tuleb pöörata tähelepanu tehniliselt ja eluta maailmalt ka inimese kehale ja vaimule: neile elulisile ja vaimseile toiminguile, millised on loonud Newtoni ja Einsteini masinatevärgi ja kõikuse.

*

On tõsi: inimene on näinud palju vaeva, et õppida tundma iseennast. Kuid kuigi meil on kasutada kogu see uurimuste tulemus, mida kõigi aegade suured loodusteadlased, anatoomid, keemikud, füsioloogid, psühholoogid, pedagoogid, ajaloolased, sotsioloogid, filosoofid,

luuletajad ja kirjanikud on kogunud, siiski oleme võinud saada iseendast vaid mõningaid pisi- ja osakäsitusi. Meie ei taju ega tunne inimest tema kõikuses. Igatüks meist moodustab rea peitepilte, mille keskel asetseb tundmatu tõelikkus. Meie teadmatus iseenesest on otse suurejooneline. Meie hiiglaslikud siseelu ja sisemaailma alad on veel avastamata. Kuidas just liituvad keemiliste algainete osakesed, et kujundada rakukest? Kuidas just nägematult väikesed sugurakukesed kannavad sugupõlvedele edasiantavaid päritavaid omadusi? Kuidas nad just end oskavad liita lihasteks, ühiskonnaks; kujunduda teatud kehaosade ülesannetele vastavaiks? Mida enesest kujutab eluea pikkus? Mil määral on muutuv meie kehaorganite tahtejõud? Mil määral nende olukord mõjutab meie hingeelu? Kas ja mil määral päritud omadused on muutuvad eluviiside, harjumuste, toidu, ilmastiku mõjudel? Meie ei tea isegi, mis suhetes luustik, lihastik ja kehaorganid on meie hingeliste nähetega; mis jõud meis tõrjuvad haigusi, väsimust, hoiavad tasakaalus ergukava. Mida võiksime teha, et inimkonna moraal, arvustusvõime ja julgus kasvaksid? Millistes suhetes on inimese tahtelised, tundedelised, müstilised toimingud? Milline energiavorm piilub telepaatiliste nähete taga? Millised füsioloogilised ja hingelised jõud määravad meie õnnestumise ja ebaõnnestumise? Meie ei saa seni kunstlikult ühtki inimest aidata õnnele. Meie ei tea isegi milline ümbärsuskond oleks sobivam inimese ja ühiskonna kultuurilisele arengule.

Need ja tuhat teist küsimust peame jätkma vastamata. Üks aga on selge: meie teadmised iseendast on veel väga puudulikud.

*

Meie esivanemate maailm on mõningate aastatuhandete jooksul suuresti muutunud. Keskmise sissetulekuga kodanik käsitleb nüüd suuremaid mugavusi kui Louis XIV või Friedrich Suur. Telefon, raadio, grammofon toovad nüüd rahvamasside vulgaarsuse ja joovastuse, riigimeeste kõned ja Westminsteri kellamängu — kogu meie avaliku ja kunstielu avaldused igasse kodusse. Raudteed,

lennukid, autod lähendavad nüüd inimesi, kes enam ei taha elada eraldatult. Inimesed sooritavad ja teavad nüüd palju enam. Pole ka kunagi inimkond end toinud nii korralikult, kui nüüd. Teadus ja haridus levivad hiiglasammul. Inimeste keskmine eluiga on suuresti tõusnud ja ulatub Ühendriiges 59, Uuel-Meremaal isegi 65 aastale. Ka ennem ruttu varisenud nõrgad olevused elavad nüüd vanaks. Moraal on muutunud. Pangad, ülikoolid on nüüd toredamad paavsti paleedest ja gooti templitest. Ameerika noorsoo aateks on nüüd panga- või raudteedirektori koht. Teadust ja ülikooli, kui rahvamajandusele kasulikke, veel hinnatakse, kuid autoriteetid kõiguvad. Kõik teavad, et oleme ainult mõõtmatult väikesi kübemekesi piiritu kosmose hävineval tolmateral ja et kosmos on elutu ja tundetu.

*

Need muutused on siiski viimasest ajast. Elame veel tööstusliku revolutsiooni keskel ja on raske öelda, mil määral see ümbruskonna muutumine on mõjutand inimest, milles meie ei tarvitse kahelda. Oleme ju sõltuvad ümbrusest ja kohandume kergesti. Kas on praegune aeg ja areng inimesele kasulik? Sellele võime vastata, kui hoolega jälgime nende rahvaste arengut, kes esimestena asusid kasutama teaduse ja tehnika avastusi.

*

Üldiselt tervitame praegusaja arengut. Jätame maa ja täidame linnu, tehaseid. Neelame isukalt uut kultuuri ja unustame vanu harjumusi. Tarvitame vähem lihasejõudu, tuleme mugavamalt toime oma tööga ega tunne enam endist üksildust. Taotleme rikkust. Arengukäik on meid vabastanud ka endisaja moraalihahelaist. Meie ei taha tunnustada sundust, korda, karmi pingutust, ebamugavusi. Tahame olla vabamad ja õnnelikumad.

Kuid on siiski neid, kes tänapäeva mugavusis ja naudinguis ei leia rahuldust. Suured vabadused ja liigesed naudingud on sageli hädaohuks tervisele. Pea igas tänapäeva inimeses piilub rahutuse ja ebakindluse tunne. Kes kannatab ainelise kitsikuse all, kes kardab kaotada varandust, kes teenistust. Kõigest suurest ühiskondlikust hoolitsemisest hoolimata ollakse hirmul tuleviku eest. Ja just mõtleval osa tänapäeva kultuurinimesist on rahutu.

*

Tänapäeva inimkond on tervem endisest. Surevus on väiksem, keha kogus kenam, suurem, jõulisem. Hääde toitlusolude ja parema kehalise kasvatusse tõttu on tänapäeva laps pikem varemast. Ameerika ülikooli noorus spordib palju ja annab meile maailma kenamaid ja parimaid sportlasi. Siiski on need hääd sportlased üldiselt lühema elueaga kui nende vanemad. Kuigi magatakse enam ja süüakse paremini, näib nende võime ületada pikaajalisi, kestvaid pingutusi, väsimusi ja raskusi alatasa vähenevat. Nende närvidel pole endist vastupidavust. Tuleb kahelda ka, kas on õnneks kultuurile, kui laste surevus väheneb. Kaob looduslik selektsioon. Nõrgad jäävad nüüd elama elujõuliste kõrvale. Lastetaudid on küll kaemas, kuid näib, et

K. NYLANDER

„Eesti veovoormees“

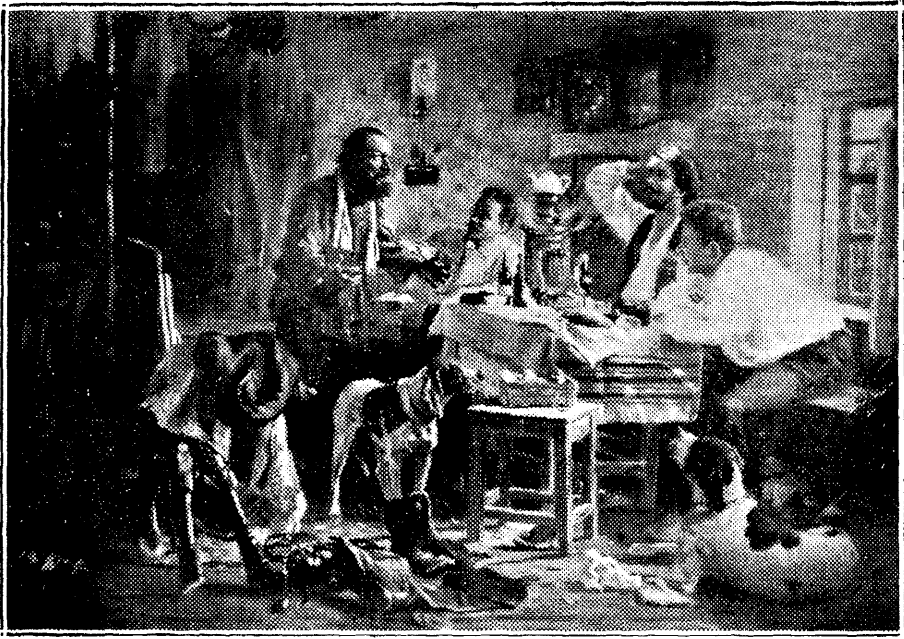
degeneratiivnähte arvel. On riike, kus vaimuhaigused ületavad kõik teised haigused. Kasvavad närvihaigused, vaimunõrkused, suureneb tahtejõuetus ja isiklik vastutustunne, paisub õnnetute perekondade arv. Tuleb küsida, kas hingelised häired pole ohtlikumad nakkushaigustest ja kas siis tänapäeva arsti-teaduslik edu ongi nii suur kui arvame.

*

Kuigi, näiteks, Ühendriigid laste- ja noorsoohoolitsustele kulutavad hiiglasumme, näitab ometi noorsoo vaimne valikrühm järjekindlat vähenemist. Suur hoolitsemine ja kestvam kool pole jõudnud tõsta noorsoo vaimlist erksust. Võib olla on kasvu pikenedamine hoopis negatiivne tunnus? Keskpärase kodaniku haridus on küll endisest kõrgem, kuid ta vaimutoit kehvem, teaduslikult ja kunstiliselt alaväärtuslikum, peamiselt ajaviitekirjandus. Ta käitub viisakalt, loeb ja teab palju, kuid pealiskaudselt. Tal on küll praktilist tegutsemis- oskust, kuid ta iseloom hävineb: ta jääb liigselt selle ümbruskonna mõju alla, kuhu ta sattunud elama. Näib aga, et iseloomu nõrgenemisega ka vaimne erksus nõrgeneb. Nii näivad enne vaimselt väga erksad prantslased sammuvat allamineku teed. Ka Ühendriiges ei tõuse vaimne tase, hoolimata koolide ja ülikoolide suurest juurekasvust.

*

Nüüdne kultuur ja kasvatus ei anna siis endisel määral inimesi, kel on erksust, fantaasiat ja julgust. Avaliku elu tegelastegi moraalne väärtus ja tase näib kõikjal langevat. Majanduslikud, tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtted paisuvad küll hiiglasuurteks, kuid kaotavad endise iseseisvuse. Ühiskondlikud, tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtja majanduslikud olud muutuvad ikka enam ebastabiilseks. Valitsusvormid vahelduvad, tuntakse hirmu tuleviku ees. Ei tehta julgeid ja kiireid otsusi. Hoolimata suurist lootustist

J. MAKOVSKI

„HAKKAS VALETAMA“

nüüdsele kultuurile, hariðusele ja kasvatusesele, pole see ometi meie annud küllalt julgeid ja juhtivaid isikuid. Inimene pole arenenud nii kiiresti kui masinad.

*

Uus olukord näib ebasoodne ka rassiliselt. Märkame kõikjal sündivuse alandamist ja enam just kõrgema kultuuriga maades ja maades, mis kiire kultuurilise tõusu hoos. Sündivuse langus on klassiline häire ja juba varemgi ajaloo ilmenud koos kultuuride tõusu ja langusega.

Näib siis ilmne, et teaduse ja tehnika põhjustatud muutused on mõjutand meid sügavalt ja üllatavalt. Tulemused on ehk siiski teissugused kui lootsime koos toitlus-, kasvatus- ja kooliolude paranemisega. Kust see vastuokne tulemus?

*

Küsimusele võib anda lihtsa vastuse. Nüüdne kultuur on tekkinud kiire tehnilise arengu tõukel meie tõelikku loomust arvesse võtmata, meie vajaduste kohandumata.

Teadusel puudub kava, ta tekib iseenesest andekate inimeste algatusel, kes elavad oma seadustega oma maailmas. Ka leiutised tulevad juhuslikult ja mitte igakord eesmärgiga parandada inimeste olukorda. Kuid keegi pole kunagi küsinud, kuidas see maailma vallutand lennukite, autode, kino, telefoni, raadio, keskkütte, lifti, elektri kiire tempo ja mugav elurütm lõpulikult sobib inimesele. Sama meeldivuse ja mugavuse tung, mis meie esivanemaid meelitas tarvitama vägijooke, kisub meid ka nende leiutiste poole. Võib olla nii kui karest liimile! Võib olla ilmnevad kahjulikud mõjud just meie järglasile! Meile meeldibki linnade tihedus ja pilvelõhkujate moodne rüht ja vähe mõtleme järglasile!

Ka kultuurinimese toit on muutunud kehvemaks. Meie päätoiduained: leib, piim saavad meile vähem toitvas kujus. Leib on küll

pagarite oskusest valgem ja pehmem, kuid ta tervislik väärtus ja mõju ei vasta endisele. Nii tehase, leivavabriku kui ka piimakeskuse tegevust juhib omaniku isiklik tulu. Meil puuduvad üldse meie toitmise põhialused. Kaalume kalooriaid ning laseme arstidel kirjutada laste toidusedeleid vastavalt nende kehakaalule. Kuid miks just võtame laste tervise ja hääoleku aluseks laste kehakaalu ja suuruse? Vaimuerksus, elavus, haigustele vastupaneku võime, julgus — ei sõltu sugugi kehakaalust.

Meil pole selged ka meie hariðusalused. Koolid ja ülikoolid anglosaksi mais arendavad eeskätt laste mälu, lihaseid, ja käitumisoskusi. On see aga kasulik tänapäeva inimesele, kes ennekõike vajab julgust, vaimset tasakaalu, erkude tugevust, tervet arvustusvõimet, moraalselt enesevalitsust ja vastupidavust. Võitleme küll nakkushaigustega ja võidame neid, kuid meie vaim hävineb ja degenerereerub ja koolilgi pole siin selget sihti. Meie praegune kultuur ei näe inimest tema kõiksuses.

Tundmata on meile ka seni inimeste omavahelisi suhteid määravad looduseseadused. Sotsioloogia ja majandusteadused on praegu ainult oletatavad — võib olla isegi valeteadused. Prantsuse revolutsiooni juhid, Marx, Lenin jt. on küll loonud uusi ühiskondliku elu ja kultuurivorme, kuid need on loodud nende teoreetikute oma soovide, fantaasiate ja utopiate alusel. Tegelik elu ei püsi neis vormides ja sobivad nad tõelikult ehk ainult ebatervetele inimestele.

On siis nii: meie pole kujundanud tänast maailma oma näo järele, sest meie ei tunne enda nägu. Kuid see ümbrus ei sobi meile ja just kõrgema kultuuriga rahvad degenerereeruvad, ilma et nad seda märkaksid. Ainukene väljawaade on: tunda ennast paremini.

Peeter astub ellu

Nüüd viimaks pidi Peeter saama vabaks. Kogu kompani viimsete nädalate ainsaks sidu-
vamaks kõneaineks oli olnud peatne kojupääs, kuigi kaugeltki mitte suurt osa vabanejaid ei oodanud algavas eraelus niisugused vastutus-
rikkad ja esmakordselt kanda tulevad ko-
hustuste hulgad, nagu Peetrit. Seal nad olid, — perepojad oma isade taludest, noormehed
töökodadest ja põllult, mõned koolipingilt, katkestatud õpingute juurest. Igaüks teadis, kuhu minna.

Ega Peetergi olnud muud kui noormees koolipingilt, kes oli mõtelnud sõjaväeteenis-
tuskohustusele kui väikesele vaheldusele ja vajalikule puhkusele. Aga kõige siin maailmas ei lähe nagu mõeldakse. Aasta ei ole pikk aeg, aga inimese elugi kestab ainult mõnikümmend aastat. Ja vahest katkeb inimese elu, — lõpeb igaveseks just kõige sobimatul ajal. Nii oli lugu selle inimese eluga, kellest olenes suurel määral Peetri tulevik. Oli katkend veel palju muudki kui Peetri isa elu ja esijoones palju muud. Sellest muust olenes Peetri käekäikki enam kui isa vabatahtlikult lõpetatud elust.

Kuidas seisid isa äriasjad, seda teadis alati ainult ta ise. Viimase minutini ei määrgand keegi mingit muutust ei isas ega äris. Mõistagi pidi isa ise kõike varem teadma, vähemalt aimata võima, aga tont teab millele ta lootis, oli julge ja rõõmus, kuni ei tulnud enam tagasi oma tavaliselt paadisõidult. Ja samal päeval tuli põitsei, kohtupriistav ja veel mitmet sorti ametmehi, puistasid, pitseerisid, viisid kaasa ega toonud tagasi midagi enam. Järgnesid sündmüügid, milliste raha said need, teised ja kolmandad, igatahes mitte äriomaniku perekond.

Muidugi nuteti ja otsiti seletust, aga ei leitud; — otsiti väljapääsu ja ka ei leitud. Kuid iga olukorra juures on mõeldav mingi väljapääs, — kui mitte muu, siis olukorraga leppimine. Ja niisugused inimesed, kellel elus seni läinud kõik hästi, ei oskagi kujutleda, et kõik võiks minna halvasti. Ja seal oligi kõigi lootuste kinnitamiseks otsekui nael seinas — Peeter, kes vabaneb sõjaväest mõne kuu pärast!

Peeter oli olnud andekas ja tragi koolipingil, oli astund ülikooli 18-aastasena ja teise ülikooliaasta lõpul toonud koju noore ja kena naise. Kolmanda ülikooliaasta lõpp,

Peetri siirdumine sõjaväkke ja naisele piskene poeg, kõik olid saabunud peaaegu ühel ajal. Tulevikulpaanid olid kindlad ja sihid seiged. Siis aga lõigati kõik katki sealt, kust keegi ei osand aimata.

Nüüd seisis Peeter raskete katsumiste ees. Teised sisendasid talle teadmise, et just tema peab olema see, kes edaspidi muretseb kõik mured ja kannab hoolt kõigi teistegi eest. Juba see rõõm ja kindlusetunne, mis paistis ema ja naise nägudelt, kui Peeter tuli lõplikult koju, sisendas Peetrile hulga julgust ja vaprat algatust. Õnneks esialgu jätkus veel kõigeks „lahtisest“, mis oli jäänud perekonnaliikmete kätte nende mitte väga kasinatest isiklikest summadest. Kauaks sellest muidugi ei võind jätkuda, — Peetril tuli aegsasti vaadata mingit kohta.

See oli küsimus omaette. Arstiteaduskonna üliõpilasena, kõigi ebapraktiliste teadmistega eluks, unustanud needki mõned kasulikud oskused, mida õpitud kommerts-gümnaasiumis, Peeter oli algul päris kohmetu. Vaadates ringi lähemas ümbruses, kus võis näha mõnda kaasõpilast teenimas oma igapäevast leiba kas äri-leti või kontoripuldi taga, ei pakkund see väljavaade midagi roosilist. Töötati palju ja saadi nappi tasu. Üliõpilase seisus ei töötand palju soodustavat.

Esimene käik tehti riigiasutusse, kus oli kuulda mingist laiendamisest. Direktor oli ümarik ja sõbralik, aga kahjuks seesugust soovi ta küll ei saa rahuldada, — need paar kohta on täidetud juba enne, kui nad õieti loodigi. Aga avaldis võib ju sisse jääda, võibolla et kunagi jälle on inimest vaja.

Peeter käis saadud hooga, julgustatud sellest, et ei läind halvemini, veel mõnegi direktori jutul. Ükski neist ei ole kuri süütle noorele inimesel, kes pealegi vabanend sõjaväest ja otsib tööd. Aga parajasti ei juhtu olevat kuski ka vaba kohta.

Kuu hiljem pole mitte Peeter see, kes oleks kõige enam pettund. Nii palju on antud keni lubadusi, nii mitmel pool on palutud oodata. „Ehk varsti vabaneb!“ Aga kodus ei eiata neist lootustest. Algul panditakse väärtasju, pärast müüakse klaver. See päästab perekonna majanduse lühikeseks ajaks, ei too aga lahendust. Seda on aga hakatud ootama erilise innuga.

Peeter teab nüüd, milliste raskustega on

A. VALEŠKA

RITUTI

seotud korraliku koha leidmine temasugusel. Kui isa seltskondlik seisukoht oleks võimaldand luua omal ajal mõjuvamaid suhteid, kes mõtles sellele siis? Need võimsad sõbrad, kellega tal oli läbikäimist, on kõik saand selles hullus lagunemises nii või teisi kannatada, neilt pole loota mingit sõbralikkust. Peeter on proovind nende abi, aga see oli peagu kahjurõõm, mille saatel ta pidi tagasi pöörama seesugustelt käikudelt.

Ometi ei kaota Peeter lootust. Lõpuks ei peaks maailm olema mitte päris tühi, et tema jaoks ei leiduks mingit kohakest! Ta ainult pole seni sattund sellele õigele, või pole tulnud veel õige aeg. Pole ju võimatu realiseerida veel mõnda eset majakraamist, mille hulgas leidub mõndagi hinnalist ja tarbetut.

Esialgul jätkub veel klaverist. Teenijast loobub perekond küll vastumeelselt, aga ometi.

Peeter jälgib ajalehekuulutuste tööpakkumisteosa. Kuulutusi leidub, ja mõnigi koht võiks olla sobiv. Vastand mõnele kuulutajale ja jälgind hiljem kirjavastuste arvu, on üllatus paratamatu: sadakond kirja kuulu-

tusele, milles nõutakse kesk-haridust ja keelteoskust! Ja koguni paarsada vastust raamatupidamise oskusega ametniku-koha kuulutusele. Peeter ei osutund selleks õnnelikuks, keda oleks valitud välja nii suurest hulgast. Ja lootused, leida tööd sel teel, kahanesid.

Olukord kodus muutus järjest närvilisemaks, pahuramaks. Juba on olnud ütlemisi ämma ja minia vahel.

Järgnevail päevil Peeter siiski avastas ettevõtte, õieti terve liigi ettevõtteid, kus üteldakse tööjõudu olevat hädasti vaja. Ja räägitakse asi nõnda selgeks, et muudkui asu tegevusse. Tuleb lihtsalt käia inimeste keskel, tuttavate juures esialgu, hiljem ka võõraste pool ja ajada neile juttu, tasa ja targu, kuni ollakse neid veennud, et elukindlus on hädavajalik ja ainuvõimalik abinõu igasugu üllatuste vastu. Teenistus võivat kujuneda paremaks kui ühelgi tavalisel ametniku-kohal.

Peeter pole just optimist, aga ühe sellise pakkumise ta ometi võtab vastu.

Peeter tegutseb nädal aega päris hoolega.

MILLE EEST?

Mõnda suurmeestest ja nende austamisest

Keda me õieti peame suurteks, keda tavalisteks ja väikseiks? Kus on piir, milline on mõõt, mis lubab meil üht tõsta kilbile, teist jätta rahus tema paigale?

„Inimese elu” — see on harilik vastus. See, kuidas, mis ja milleks keegi oma teod on teinud. Vahe suure ja tavalise vahel selgub võrdluses.

Nõustudes sellega püüan tõmmata mõnd piiri joont suurte ja väikeste vahel.

Võtame ennekõike käsile kangelased. See nimetus on praegu väga levinud, võibolla liialtki levinud selleks, et temaga väljendatavat mõistet täpselt määritleda. Vanasti öeldi: õige kangelane on surnud, tähendab, ei eksisteeri enam käegakatsutava olendina meie keskel. Meie aeg on selles asjas teinud suuri järeleandmisi. Meie nimetame kangelasteks kõiki, kes on saanud hakkama millegagi, mida teised ei suuda. Ja veel enamgi. Igal alal on avastatud terve hulk kangelasi, kes oma töö ja saavutustega väärivad ja arvatakse väärivat tähelepanu. On koguni avaldatud niisugune

väljendus kui sangarrahvas. Tähendab terve arvutu hulk sangareid, riik piirist piirini täis kangelasi. Kuid see on süütu liialdus. Muidugi väärivad iga tubli kodanik austust ja tähelepanu, eriti kui ta saavutab oma alal midagi erilist, aga sangari, kangelase või suurmehe nimetust sel puhul käsitledes oleme mõisted laiendanud liig ulatuslikeks. Muidu poleks sellest lugu, aga niisugusel korral ei jatku neist mõisteist enam selle tähistamiseks, mida me tõesti kangelaslikuna eriti esile tõsta tahaksime.

Õige kangelane on surnud. Eks selleski ole terake tõtt. Eriti kerkiivad esile kõik inimlikud vourused ja jäävad tahaplaanile nõrkused ja pahed pärast inimese enese surma. Ja elutööst saame siis selgema ning era-erapooletuma pildi. Aga mis hakata peale elavatega? Need väärivad ometi, et neid austataks enne surma! Muidugi ainult pisut teisiti.

Püüame läheneda tunnustatud kangelastele, miks ja kuidas on neid väärilikalt austatud.

Siis aga leiab, et on täitnud üheainsa poliisi ja selle iseenda nimele. Seitsilt saada olev protsent on poole väiksem kui sissemakstav summa ühes esimese preemiaga.

See ei olnud teenistus. Tegevus, jah, seda küll, aga ajaviidet väikese tasu eest Peeter ei vajanud.

„Palju sa teenisid?”

Naine, nähes, et Peeter ei lähe enam välja esitab seepärast jutu alguseks selle küsimuse.

„Ei saand hakkama.”

Ta ei pea tarvilikuks esitada lähemaid seletusi.

„Kui kahju!” Naine ohkab. „Ma juba mõtlesin, et pääseme viimaks veel suvitamagi.”

„Sul on õigus. Ma kaalun seda küsimust.”

Niisugune vaikne jutt vahetevahel teeb Peetri imelikult nukraks. Naine ei jäta kunagi nimetamata last. Ja Peetergi teab hästi, mida kõike see mehekene nüüd vajaks. Suvitamist muidugi esijoones.

Puhkudel, kui selguvad kõik need hulgad vajadusi, millega perekond on harjunud ja mis tööpuolest pole kuidagi tarbetud, niisugustel puhkudel andub ta mõneks vaikseks

hetkeks kaunitele unistustele. Niivõrd palju ja niivõrd vaevata on nähtud häid päevi, et ei näi ometi kuidagi võimatu nende päevade naasmine.

Täna töö Peeter unistusest kaasa teda kinnismõttena haaranud kavatsuse: perekond peab saama suvitama. Talle näib, nagu selle plaani teostamine võiks tuua tagasi osakese endisi aegu, — vähemalt ajutiseltki.

Mõned uued ülikonnad, mis seni tõesti kasutamata on seisnud kapis, saab müüa peaaegu õige hinna eest. Saadud rahast on küllalt perekonna ära-saatmiseks. Peeter ise jääb linna. Ta peab ju jääma, sest nii jääb võimalus leida ometi midagi, saavutada kord siiski soovitud tulemus ja jõuda taas jõukuse ihaldatud tasemele.

Peeter, see murest ja lootustest saadatud mees, isa ja poeg, tunneb üksi jäädes esmakordselt seda hiiglaraskust, millega vajub tema ja üksnes tema õlgadele kogu suur elumure. Millise võtmega avada rahuliku elu taasalgamise ust? On temas üldse küllalt küpset meest lahendamaks niisugust küsimust?
(Järgneb)

Esmalt sõjakangelased. On tarbetu küsida, miks neid austatakse. Nad on ohverdunud kindla eesmärgi saavutamiseks, tihti andnud oma elu. Mille eest — see on küsimus — ja vastus on selge. Vabadus on väärtuslik aare omaette, selle toojaid ja loojaid, ka kõige väiksemaid, maksab austada.

Iseküsimus on kuidas? Kui toodi kalleid ohvreid vabaduse eest, ons siis olulisem tunda kõiki neid ohvreid nimepidi või nende austamiseks ja mäletamiseks hinnata seda, mille eest ohvreid toodi. Muidugi pole siin alati igalpool õiget rada käidud.

Teine liik tunnustatud kangelasi liigub iga päev meie keskel. Need on spordisangarid. Et kehalisel kasvatusel on kindel väärtus ja lugupidamisväärne koht rahva elus, kes selles kahtleb. Aga kui püüame siin asetada küsimust: mille eest? Kas olümpiamehed võitlesid kuidagi rahva kehalise kasvatus eest? Raske leida sidet. Või oli neil mingi muu õilis eesmärk, mille eest?

Siin on keeruline punkt. Mõttespekulatsioon, et propageeriti Eesti nime ja näidati, et sel maal elab vägev tüug, ei vasta küsimust mille eest. Muidugi oli tore, et puistati kõigi suurte rahvaste esindajaid ja et peale jäid just eestlased, aga ütleme, et oleks leidunud veel tugevamaid ja osavamaid, mis siis. Meie esindajate võimed ei pruugiks olla sugugi väiksemad, aga meie ei austaks neid. Seesama osutabki lüngale meie austamiskultuses. Kõiki ei maksa tituleerida kangelasteks, kuigi kultuurid ja sootalud pole liigsed väärt tegude eest.

Nüüd vaimusuurused. Nendest õieti tahtsingi ütelda enam. Mitte sellepärast, et eelmised seda ei vääriks. Aga sääraseid nimetatakse kangelasteks palju harvem. Kas nad seda ongi? Mille eest käib siin võitlus?

Kas on tarvet vastata, et suure hulga ilusa, hea ja kasuliku avastamise eest oleme tänuvõlgelased vaimuinimestele? On ju selge, et ilma vaimse kultuurita, ilma selle edustajate alalise edasitungita nii kirjanduse, kunsti kui teaduse aladel peaksime olema ilma nii paljust vajalikust, kaunist ja nauditavast. Nii et asi mille eest, on väärtuslik, siis ka loojatele kuulugu nende osa, — austus ja tänu.

Vahest on kahtlevalt küsitud, kus on meie kirjanduse -ja kunstilma Palusalud ja Viidingud? Miks sealt keegi pole tunginud üle riikide piiride ja vallutanud Euroopat? Ja muiatakse võidukalt seda küsides või ollakse pahased, et meie vaimsete alade harrastajad

on käpardid. Aga lubatagu siin vastuküsimus. Kus on väärtused, mida loonud need kangelased? Mida õieti nad pärandavad oma rahvale, milline saavutis neilt jääb püsima aardeks rahva sekka, kust ükskõik kes võiks ükskõik millal ammutada midagi head? Teadmisest, et üks eestlane kord pani seljali mehi kõigist teistest rahvustest ja teine pildus mingit eset kaugemale kui teised, sellest kiipub olema vähe.

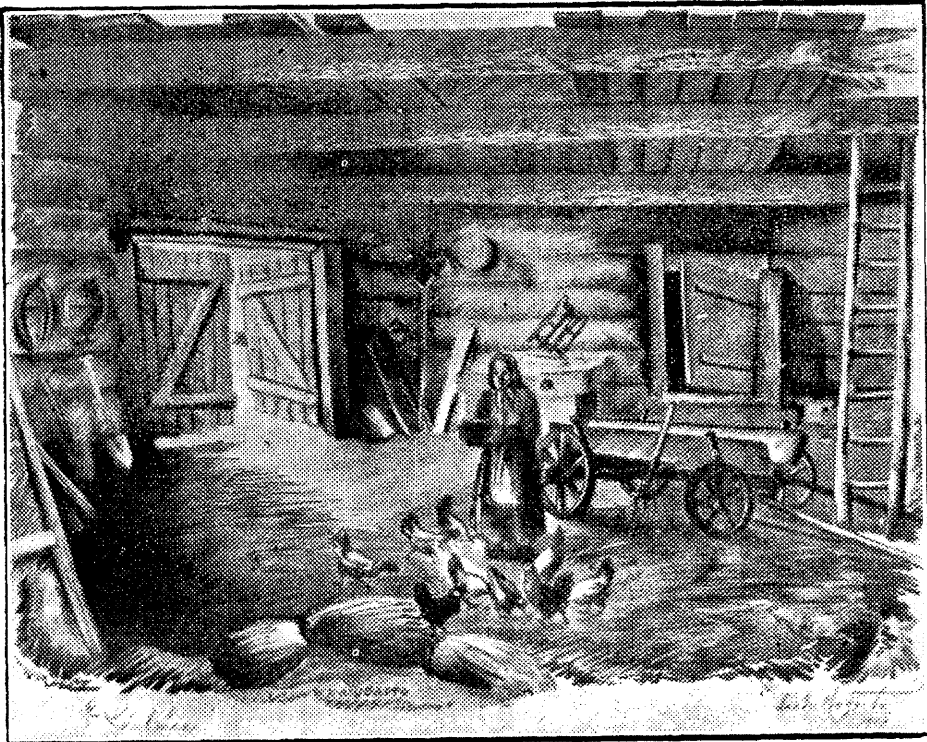
Nii hull asi siiski ei ole, et meil vaimuinimestest hoopis lugu ei peetaks. Aga mõnegi äkki-tõusnud pävakangelase vari on tihti küll tumestand päikesevalgust nende eest, ja sellele langeb osa süüdki vaimse kultuuri saavutiste küündimatuses maksimaalse väärtuse piirini. Nagu iga teiseigi loomingulise töö juures, nii on lugu ka siin: — mida soodsamad arengutingimused, seda väärtuslikum looming, — mida laialdasemad ja tungivamad nõuded, seda mitmekesisem ja hinnalisem saadus.

Kui ma nüüd lõpuks siingi puudutan kangelaste austamise küsimust, siis seda otse praktilise eesmärgiga ja tagamõttega tõmmata kaasa kõiki tegelasi, isikuid ja organisatsioone üle maa, soovitava pöörde läbi viimiseks sellel alal. Jälgides seniseid üritusi nii meil kui mujal, võime küll ütelda, et on saand traditsiooniks vaimusuurusi austada nende erilistel tähtpäevadel. See on ka päris loomulik ja igati vastuvõetav moodus, kuna oleks raske, vist võimatugi, püüda viia läbi seesugust austamise moodust, nagu seda harrastatakse mõnel muul alal. Nii ei ole võimalik austada kirjanikku mõne tema väärtteose ilmumise puhul, kuna siis pole keegi veel teosega tuttav ja tutvutakse asjaga alles aegapidi, üks hiljem, teine varem. Raamatut ei saa kaaluda kilogrammiga ega lugeda sõnade, ridade või lehekülgede arvu. Sel alal pole rekorde taga aetud, kuna siin asja väärtus seisab ta sisus. Ja sisu väärtus selgub ajajooksul, nii et õige austamine saabki toimuda juubeli, tähtpäeva puhul.

Meil on kujunenud traditsioonilisteks austamise kombes. Peaasi on olnud aktus. Suuremas keskses muidugi, kus vaimutegelane elab, korraldatakse üleslaulmist, õnnesoove, kingitusi, nagu tavalisele kodanikule ikka. Väljaspool, üle maa korraldatakse ainult aktusi. Sõidab kohale kõneleja väljastpoolt või on mõni kohalik tegelane koostand kõne; seal, kus loetakse ennast küllalt väärrikaks, või ka seal, kus peetakse jubilarile selle vääriliseks, kutsutakse külla ka juubilar ise. Siis on pidu-

H. MUGASTO

REHEALUNE

likkust enam, — rahvastki tuleb kokku enam, kuna haruldast võõrast soovitakse näha ja tema nimega on enne tehtud reklaami. Muidu aga tuleb kokku mõnikümmend kohalikku tegelast ja koolilapsi, niivõrd, kui neile asi on huvitavaks tehtud. Aktus peetud, ohkavad asja korraldajad kergendatult, — nende kohus seltskonna, kultuuri ja juubilaristi vastu on täidetud. Ja lõpuks lüüakse tantsu.

Asi võiks olla korras, kui ei oleks vaja saavutada enam. Võib ju küll olla heameel inimesel, kui ta teab, et temast kõneldakse üle maa paljudes kohtades ja et tema pärast tullakse kokku. Aga kas vaimuinimene vajab ainult seesugust austust? Juubeldav rahvahulk ütleb rekordimehele kõik: tema on päevakangelane ja enamat ta ei saa, ei võigi soovida. Aga püsivate väärtuste loojatega on lugu teisiti. Nagu sõjakangelase mälestamisel pole nii tähtis kangelase nimi ja elulugu kui see, mille eest ta võitles ja kannatas, nii ka vaimukangelase austamisel pole oluline ainult isiku ja ta elu meele-tuletamine, vaid pisut põhjalikum süvenemine sellesse, mida see isik on saavutanud, mille eest võidelnud ja mille kallal töötanud. Me ju räägime ka aktusel juubilaristi tööst ja loominguist, aga väga vähe sellest jääb küll püsima kuulajate mällu kauemaks kui aktuse lõpuni või paremal juhul järgmise hommikuni. Sellest tulemusest oleks nagu liiga vähe.

Kuna on tegemist praktiliselt teostatava asjaga, siis räägingi praktiliselt. Mida õieti

veel teha, kuidas austada väärilisemalt vaimusuurst. On tulemas A. H. Tammsaare juubel, võtkem see praktiliseks aluseks, nii on asi selgem.

Aktus muidugi peab jääma. See oleks üldise tähelepanu ja austuse osutamiseks ja äratamiseks isiku vastu. Viimasel ajal moodi läinud tervitusteogramm iseendast midagi juure ei paku. Üldse on seda laadi vormilistest viisakuseavaldustest vaimuinimesele vähe sooja.

Väga soovitav võiks olla ja kahtlemata pakuks huvitava elamuse aktuse küllastajale, kui mõnes kõrvalruumis, — võiks ka saalis, — saaks korraldada jubilaristi teoste väljapaneku. Suuremas keskses peaks olema võimalik avalikust raamatukogust ja eraisikute kogudest kokku korraldada kaunis täielikku väljapanekut. Sealjuures kahtlemata mõneski külalises tekiks huvi mõne raamatu vastu ega oleks liigne, kui samas registreeritaks avaldatavaid omandamissoove. Asja hea korramine annaks kenakese tulemuse, jah, ka ainult see, kui kodanikud oma silmaga näevad, millisesse kesta on asetatud samas kõneaineks olevad vaimusünnitused.

Ilus saavutus oleks, kui kohalik asjahuviline organisatsioon lubaks endale suurema või väiksema kulutuse Tammsaare teoste ostmiseks kirjaniku juubeli puhul. Kui raamatukogu täiendatakse nagnii, tehtagu seekordne valik eriti jubilaristi loominguist. Aga ka muidu ei ole selleks otstarbeks liigne kas või korjandus kohapealse jõukama rahva

hulgas. Üldse oleks tehtud tänuväärt töö, kui ka vastastikuteks isiklikeks kingitusteks valitaks sel puhul jubilari teoseid. Ja kuna juubel on tegelikult jaanuari lõpul, siis poleks midagi katki, kui kingitus tehakse jõuluks, sest kinkimise-kombe harrastamist omavahel seesugustel tähtpäevadel, nagu Tammsaare juubel, oleks juba raskem läbi viia. Pühiks aga kingitakse ju nagunii.

Lõpuks — on vist juba üldiselt teada ÜENÜ kirjanduse ja kunstide kesktöimkonna poolt korraldatav kirjatööde võistlus, mis ka peamise alana haarab Tammsaaret. Huvi selle võistluse vastu peaks paisuma eriti suureks, kuna ka auhinnad esinevad päris soliidses

suuruses. Ja kaks teemat Tammsaare loomingu üle on küllalt paenduvaks ja palju käsitlus-võimalusi pakkuvaks aineks, mille kallale võiks küll asuda iga kirjandushuviline, kes ei taha endale teha liiga kergeks kirjaniku juubeli möödumist. Selle juubeli puhul olgu meile tähtis mõista ja saada teada, milles seisavad need suurel väärtused, mida kirjanik meile on pakkund, kus ja kui palju on ilusat, õiget ja head raamatute lehekülgedel, mille loomiseks on kulunud suur hulk inimese väärtuslikku elu. Siis võime olla ka kindlad, et teame, mille eest on olnud alati väljas, mille eest on võidelnud üks meie parem pea.

ELMAR ÖUN

Unustatud naised*)

Nädal ja kauem oli päikene paistnud soojalt. Niigi pudev lumi oli muutunud veelgi pudevamaks ja sulaks ning siin-seal mustasid juba põllulapid. Koguni esimesed varased kuldnokad olid kohal ja nende rõõmsatoonilist vilistamist oli kuulda põldude ja elamute poolt.

Talu õuelt alanud ja koplisse viiva karjatee lõpul asuva värava najale toetusid kaks inimest: mees ja tüdruk. Mees laiaõlgne, tugeva kehahitusega, kuid lühikese kasvuga ja naine sinisilmne, pikkade valgete juustega ja mehega peagu ühepikkune — mõlemad näisid kuuluvat kuldnokkade sidistamist ning vaiksusi. Mees püüdis vaadata otse säravasse päikesesse, kuid hele paiste pimestas silmad ja need tulid sulgeda. Veel hulga aega pärast seda tantsisklesid ta silme ees violetsed ja oranžid värvilaiugud. Nüüd sõnas mees, kuid ta kõneluse toon oli aeglane ja sujuv:

— Jää on vist juba lagunenu.

Veelkordselt mõtles ta seda endamisi ja pildid kodusarest elavnesid päris selgesti ta kujutelmades.

— Nüüd pääsevad maaveed jooksmas, jatkas ta hetkelise mõtlemise järele, ja kalad hakkavad kippuma metsa. Kahju, et kodus pole kedagi, kes viiks rüsad põllukraavi suudmesse. Hommikuks oleks need kuivalt haugisid ja ahvenaid täis.

— Kas siis muul ajal polegi ojas kalu? Uudistab tüdruk.

*) I peatükk samanimelisest romaanist.

— Ju mõni ahvena ja särje poeg ikka on, aga kes nende tähtjade pärast hakkab mördu ojasse viima.

— Kuidas neid siis kevadel nii rohkesti on?

— Siis kala on marja täis ja kipub põlluojadesse kudema.

— Kui kudemine läbi, mis ta siis teeb?

— Lähed merde tagasi. Tulekul on ta laisk ja aeglane aga minekul on tal nii kiire, et ei näegi, kuidas ta kaob. Ühel hommikul pole teda ja see on kõik.

— Ja muul ajal ei saagi teda püüda?

— Saab küll.

— Kas alati?

— Ei! Ainult vahel sügisel, kui külm tuleb vaikse ilmaga.

— Aga miks just siis ainult?

— Siis jää tekib pisikeste saarekestena ja nende saarekete alla poeb haug. Võta muud kui ahing ja raiu. Kord ma raiusin ühe õõga terve hobusekoorma haugi.

— Öösel!... kuidas sa nägid?

— Eks mul olnud tormilatern kaasas.

— Kas siis jää tekib öösel?

— Vahest küll, kuid mitte alati. Eks see ole nii, kuidas on külm. Teinekord tekib lausa päisil päeval.

— Ütlesid, et alati ei saa, uudistab tüdruk edasi ja vaatab suuril avatuil silmil poisile näkku, aga millal nimelt?

— Siis kui jää tekib tuulise ilmaga.

— Miks?

— Meretuul peksab lahesopi jääsuppi täis.

— Kuidas küll?

— Kes seda õieti vaadanud on. Meri on ikka lage ja seal ta on jää-suppi täis. Kõige hullem on vesti tuul, selle käes käib see imekiiresti.

— Tähendab halb tuul.

— Mitte alati. Näiteks vara sügisel toob ta räämed meie randa.

— Kas siis teie rannas polegi alati räämi, imestab tüdruk ja hakkab hajameelselt mehe käest kinni.

— Oh ei! See ripub mere tujudest. Nii kuidas tuul nõnda saak. Osti tuul viib rääme, toob aga tursa. Suvel peale tormi on jälle kogu rand angerjaid täis, et tuleb mõradest puudus, mida viia merde.

— Ja mis te teete nende kaladega? pärib tüdruk lihtsameelselt.

— Sööme, mis siis muud, naerab mees vastuseks.

Tüdruk solvub sellest ja pisut nagu pahaselt sõnab ta:

— Ega te ometi tervet hobusekoormat ei söö korraga ära.

— Seda muidugi, aga üks ole teisi päivi ka, kus pole püüki. Mis üle jääb, selle soolame sisse. Kevadine kudekala on kõhn, see kuivatatakse, sügisene on rammus, see jääb verisoola. Talvel ja suvel kibedal heinaajal soolase murest hooletu.

— Kui huvitav, rõõmustab tüdruk, solvumise tunne on hajunud lõplikult ja ta vaade viibib usaldavalt mehel, miks sa ennem pole jutustanud mulle sellest.

— Sa pole ju küsinud, vastab mees ja kehitab õlgu.

— Aga, kus ma teadsin siis küsida, kui ma ei teadnud, et seal on nii huvitav.

— Ma jälle mõtlesin, et see ei huvita sind põrmugi.

— Miks sa nii arvad. Hoopis vastupidi, see huvitab mind üliväga. Pead korra kindlasti viima mu sinna.

— Ja sa tuled, kui ma kutsun...!

— Tulen, vastab tüdruk kõhklemata. Ta häälekõlast väljendub koguni veendumust, nagu oleks ta ammu juba mõelnud sellele otsustusele ja see nüüd lõplikult küpsenud. Siis aga tundub tüdrukule, et ta on olnud õigustamata ja põhjendamata avameelne ja ta punastab ning tal on ebamugav.

Ka mees vaikib hulga aega, kuigi ta alati armastab palju kõnelda, sageli isegi neist asjust, mida ta ei teadnud. Lõpuks leiab ta küll jutu-lõnga, kuid ta häälekõla on senisest sootu teistsugune ja selles puudub

see veendumus ning elavus, mis muidu talle on iseloomulik. Ta olekust väljendub isegi ebakindlust, ja ta ei tea, kuidas õieti reageerida tüdruku ootamata väljendatud soovile. Üks on talle siiski selge: ta rahuldab selle. Ja nagu vabanduseks oma kohmetusele sõnab ta:

— Praegu on seal aga hoopis teistmoodi kui siis, kui mina olin poisipõnn.

— Kuidas? libiseb kiire küsimus üle tüdruku huulte ja on tunda, et ta hinge taha on siginenud tubli annus hirmu: mis siis, kui seal polegi enam huvitav!?

— Noh, nüüd on seal uutmoodi korstnaga maja... Vanasti oli veel suitsutare...

— Kuhu siis see vana maja jäi? Lõhkusite maha?

— Ei, see põles ära, vastab mees rahulikult ja ükskõikselts nagu oleks majapõlemine seesugune igapäevane ja tühine asi, mille pärast ei tarvitse kordagi rohkem pilgutada silma.

Tüdruk on aga teissuguse arusaamisega. Ta päris kokkub ja ta avali silmist paistab hirmutunnet, kui sõnab:

— Kuidas see juhtus?

— Eh, kes seda päris õieti teabki, vastab mees hooletult.

— Kuidas ei tea, imestab tüdruk, kas siis kedagi polnud kodus?

— Oii, ja ei olnud ka.

— Kuidas seda siis mõista?

— Teadupärast pidid ema ja Ingel olema kodus, aga pärast selgus, et Ingel pole siiski olnud kodus, olla teine läinud külla ja ema vananimene ehmus muidugi nii ära, et pärast ei teadnud midagi selgemat öelda.

— Aga, kus teie isaga siis olite?

— Eks isa oli nagu ikka välisvetes sõitmas ja mina läksin juba varahommikul metsavahi juurde tööle.

— On siis metsavaht teie juurest nii kaugel, et sa ei näinud midagi.

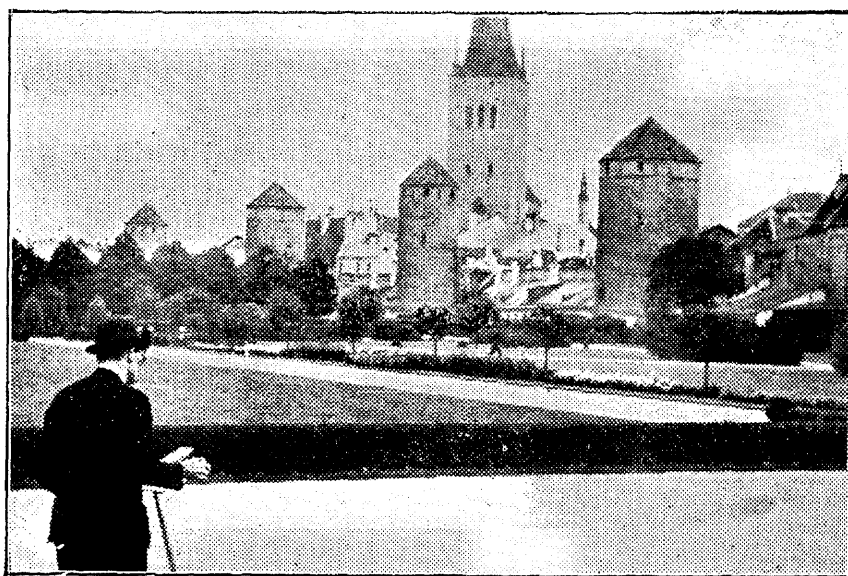
— Mis ta nüüd kaugel, aga oma versta neli ikkagi.

— Nii vähe maad, ja sa ei näinud midagi, imestab tüdruk, läinud sügisel põles siin Lüm-mada külas maja ja kuma oli, nii selgesti näha nagu oleks tulikahju olnud siinsamas külas ja ometigi oli sinna oma viisteist versta maad.

— Kindlasti ilm oli selge.

— Seda küll.

— Küll siis meilgi näeb, aga sel päeval oli nii udune, et ei näinud kümne sammu pealegi.

TORNIDE VÄLJAK

TALLINNAS

— Kuidas ta siis nii udune oli...?

— Oli... See kevadel ikka nii, kui tuul hulga aega puhunud vestist ja siis äkki jääb vaikseks.

— Midagi peab ometigi teadma, vähemalt oletamagi kuidas see juhtus, pärib tüdruk peagu nõngelt edasi.

— Ehk, mis seal oletadagi. Eks seda oli selletagi arvata, küll ta leivaahjust läks. Ma hommikul lõhkusin puud valmis ja panin ahju, et ema saaks leiba küpsetada. Ta pärast rääkiski, et pannud tule ahju ja hakanud kangast kuduma. Ta oli na kehva kuulmisega. Ütles, et kui märganud, olnud kogu teine pool maja lausa leekides. Nii see läks.

— Küll on kahju, kahjatakse tüdruk olles peagu kahju pärast valmis nutma. Ei tee aga seda, olles heidutatud mehe hooletumast ütelsest.

— Mis seal kahju nüüd. Poleks see maha põlenud, kes teab, kas oleks praegu veel olnud seda uut moodi korstnaga maja.

— Aga varandus, mis tulde jäi... protesteerib tüdruk.

— Polnud meil seda olemaski. Mis oligi, see jäi aita ja ait jäi terveks, sest polnud tuult, mis oleks kandnud sädemeid.

— Aga raha?

— Ei seal saarel ole kellelgi õieti raha. Pole seda kusagilt võtta, sest müüa ei saa peaaegu midagi ja ega seal ostagi ole midagi. See niisugune maa... Aga eks mõni tagavara rubla ole siiski. Ju neid meie emalgi oli ja küllap needki olid vist aidas.

— Kui teil raha polnud, kuidas te siis selle uut moodi korstnaga maja saite ehitada?

— Selleks nüüd raha vaja. Eks see läinud niisama. Teised aitasid, see saarel ikka seesugune mood, kui kellelgi maja põleb maha. Üks toob koorma pilliroogu, teine

palke... ja seesuguseid toojaid on palju. Savist põletasime ise karjamaal kive. Juba teiseks kevadeks oli maja valmis.

— Oli siis küll tore elada uues majas, rõõmustab tüdruk otsegu oleks ta osa saanud seallemise rõõmudest.

— Kes seda teab, vastab mees tuimalt ja see hajutas tüdruku äsjaselt välja pahvatanud rõõmutunde.

— Kuidas sa siis ei tea seda? Kas sa siis ei olnud kodus.

— Ei, järgneb hooletu vastus mehelt.

— Sind ei olnud, isa oli võõrsil, ema van... kes siis ehitas selle maja.

— Külamehed. Tõid materjali ja ehitasid. Küllap emagi aitas, mis suutis. Ta oli küll siis kõva kuulmisega, aga seda va ihurammu oli tal veel küll. Oli teine ikka alati oma eest väljas.

— Miks sina siis tulid seesugusel raskel ajal kodust ära?

— Tulin tööd otsima.

— Kas siis kodus polnud sulle tööd?

— Tööd oli küllalt, aga...

— Aga, miks siis?

— Kõik teised tulevad ära, ja miks siis minagi ei pidanud tulema.

— Kes, kõik teised? pärib tüdruk ja ta häälekõla muutub tungivaks.

— Noh, mehed... Ehk mis seal saarel teha, kui keegi ei maksa sulle palka.

— Ja millal nad tagasi tulevad?

— Kui vanaks jäävad ja laias ilmas enam tööd ei saa.

— Ning naised on kogu aeg üksi!

— Ei nad ole üksi midagi, neil lapsed ka. Ja vahete-vahel käivad ka mehed kodus, kui üks tööjärg lõppenud ja uus leidmata.

— Aga kui mina tulen saarele, siis ei

tohi sa kuhugi minna! Eks ole, sa lubaü, et jääd ühes minuga sinna saarele.

Küsimusele vastamine ei meeldi mehele ja ta kääneb jutu teisele ainele, ise sealjuures saapaninaga posti varju jäänud lund sor-kides.

— Kui sedasi päikest edasi peab, ega siis päris kevad olegi kaugel, hakka juba end põllutööle seadma. Orased paistavad ka ilu-sad ja lihavad olema. Kui suvel annab pa-rajasti vihma ja päikest ega siis leivaviljast tuleval aastal puudust tule.

Tüdrukut aga ei huvita orased ega tule-vaastane leivavili, tal on hoopis muid mõt-teid mõtelda. On isegi nii palju mõtelda, ta ei märkagi, et mehelt anutud lubadus on jäänud saamata.

— Kuhu meie siis elama asume, kui läh-me sinna, esitab ta järsult küsimuse.

— Küllap uues majas ruumi jätkub. Kuulu järgi pidi Ingel jõulude aegu mehele minema. Siis maja puha meie päralt.

— Aga isa?

— Ta ammu juba ütles mulle, too mini majja.

Ja nüüd järsku tüdruk ei teagi, mida veel küsida. Ta jääb koguni kuulutama. Kusagil metsa serval kraaksub üksik vares ja elu-maja õuelt kostab inimeste jutukõminat. See meenutab talle midagi ja ta jätkab.

— Eks sa räägi siis minu vennaga. Pul-mad võiks teha juba Jaanipäeval.

— Minugi pärast. Pidu läbi ja saab oma elu elama.

Ja kui nad hiljem läksid tagasi elamu poole, siis tegid nad seda aeglaselt ja rahu-likult, tüdruk mõni samm poisist ees nagu oleksid nad inimesed, kel õieti pole midagi ühist üksteisega, aga mitte inimesed, kes äsja alles olid kokku leppinud oma pulma-päeva pidamises. Jõudnud õuele, hakkas tüd-rukul äkki kiire ja ta lipsas kiiresti tuppa nagu oleks seal oodanud teda mingi tege-mata töö. Mees jäi aga õuele ukse ette seisma. Toppis ennem piibu tubakat täis ja läitis selle, ning alles siis järgnes tüdru-kule tuppa.

Just olid auravad sööginõud söögiga kan-tud lauale — peremees ja teised laua äärde istunud.

— Jätku, sõnas mees.

— Tarvis, vastas peremees, istu ka lau-da, pead sa siis just mõisa sööma minema. See ükskõik, kust kõhutäie saad.

— Seda muidugi, nõustus külaline ega jäänud ootama teistkordset kutset.

Hulk aega oli kuulda ainult sööjate nohi-semist ja siis nagu muuseas sõnas peremees sekka.

— Konutasite seal kopli väraval Liisuga kogu ennelõunase nagu oleksite seal kosja-nõu pidanud.

— Ju see nii oligi, vastas kõnetatu niisama ka muuseas.

— Juhan, mis'sand... sõnas Liisu pu-nastaades, tõusis istmelt ja põgenes söögi-laua jaurest tagakambri.

— Või nii kaugel juba.

— Seda küll.

— Ja eks seda tule varem või hiljem teha igal noorel, kuulukse, et sa pärvat seal kusagil Hiia saarel talu.

— Eks ta ole, jah, nii nagu räägitakse.

— Ei mul ole siis midagi selle vastu, kui teete Liisuga pulmad. Sul elujärg korras ja miia muud veel vaja, kui tervis olemas.

— Seda kindlasti, tõendas Juhan ja oma südames tundis ta enda mehe väärtust tõus-mas.

— Ehk, mis see minu vastuseismine ai-takski. Ta juba ise inimene oma ette. Uhte ütlen ma aga siiski kui sa veimevakka ka tahad, siis ennem sügiset sa teda minu käest küll ei saa.

— Ei noh, kiiret mul pole. Mõisas töö kestab ka kõvasti Jaanipäevani. Ja eks siis vaja koodus asjad korda seada, sest ega see nooriku viimine ole ka niisama asi.

— Seda muidugi. Aga, kuidas su isa vaat-tab sellele.

— Ta ammu juba sundis mind naist võtma.

— Siis on asi ka seal-poolt korras. Millal te siis pulmad mõtlesite teha.

— Rääkimine oli, et Jaanipäeval.

Juhan märkas aga kohe peremehe näo kipra tõmbumist ja ta ruttas täiendama oma juttu.

— Ega ma sellepärast veel Liisut ära vii. Ta jääb ikka sügiseni siia ja kui tööd tehtud, siis tuleb mulle järele. Nii oli meie mõte.

Tõeliselt oli see mõte ainult oleva hetke vili.

— Kui tahate nii, eks siis või ka sedasi.

— Sedasi neh, eks ma pea ennem muret-sema ka kartuli kõrvalise. Ega see meri ole niisama, et sa lähed ja võtad. Pead ikka en-nem ilma ootama ja tuult passima, kui saad püünise merde viia.

Sedasi see kosjalugu lõppeski. Ainult nais-te verde jäi taltsutamatu kihk. Pulmad! Hoid-ku küll, kus seal sai veel rahulikuks jääda!

Rahvaülikool – elukool

Töö kiidab tegijat... Rahvaülikoolide tööd kiidavad kõik need, kes on seal käinud.

Rahvaülikool on ülikool. On väga tähtis omada võimalikult rohkesti elus tarvilikke teadmisi, kuid sageli on suurem tähtsus veel sellele, et osata neid teadmisi õieti kasutada. Ja just siin on rahvaülikoolide peateene, et nad õpetavad varem omandatud teadmiste võimalikult produktiivset kasutamist. Mis kasu on meil koolis saadud haridusest, kui meie ei oska sellega harilikus elus omale igapäevast leibagi teenida. Ja kas on vähe neid, kes pole leidnud elus õiget kohta ega õiget ülesannet.

Elu areneb... ja kõik kes tahavad eluteed käia võitlejatena, peavad pidama sammu eluvõitluse relvade arenguga. Teaduse saavutused tulevad rakendada igapäevase elu teenistusse viivitusega. Kes suudab seda teha varem ja otstarbekohasemalt, see käib teistest sammu võrra ees. Eelkäijal peab olema aga siht selge. Tema vae suund ei vii mitte ainult teda enast kõverteedele, vaid ka kõiki teisi, kes on tema mõjul sammunud seda rada. Tahteküllane ja teovõimeline noorsugu! Kes teist ei tahaks olla suunanäitajaks? Selleks saab aga see, kes oskab paremini käsitada oma relvi eluvõitluses.

Rahvaülikool õpetab teid elu arenguga sammu pidama. Rahvaülikool õpetab teid varem omatud teadmisi praktiliselt rakendama ja rahvaülikool õpetab teid ka hankima uusi vajalikke teadmisi.

Noored! Rahvaülikool kutsub teid kõiki. Kui teie olete jõudnud selleni, et tunnete igatsust millegi teistlaadse järele, kui on seda teie igapäevane elu; kui teie rahutu noorus ei saa leppida oleva olukorraga ja õhtuvaikus kohisevad „kauged rannad“, siis on käes aeg, et minna talveks rahvaülikooli.

Kas viib siis rahvaülikool teid „kaugetele randadele“ ja näitab teile seal imede maid? Ei — ta ei vii teid „kaugetele randadele“ ega pimesta teie silmi meredetaguste imedega, vaid ta toob need „kauged rannad“ teie kodudesse ja töördõmüst saadava rahu teie südamesse. Rahvaülikool õpetab teid elama.

Rahvaülikool organisatsioonide seisukohalt? Funktsionääride puuduse üle kurdetakse kõikjal. Ei tohigi alahinnata juhtivate tegelaste osatähtsust kogu organisatsiooni töös. Kust saame aga uut juurekasvu juhtide kaadriks? Harilikult teostub juhtide väljaõpe organisatsioonis endas jooksva töö kaasas. Seal teostub see aga väga aeglaselt ja ainult selle organisatsiooni traditsioonide ning vanema tegelaspõlve kogemuste kohaselt. Uute tööalade juurevõtmisel ja uute tegevusvahendite kasutamisele asumisel tuleb tegelastel neid alles katsetama hakata, sest puuduvad kogemused. Ja ega kaugeltki kõik katsed anna ühtlast tulemust. Rahvaülikoolis teostub organisatsioonide funktsionääride väljaõpe vilunud ja suurte kogemustega vanemate organisatsioonide tegelaste juhtimisel, mille tõttu ka töötulemused on hoopis tõhusamad.

Noorte organisatsioonid! Kui teil on tunda puudust tegelastest, või tunnete elevuse puudust organisatsiooni töös, mis on enamalt jaolt tingitud tegelaste vähesest ettevalmistusest, siis katsuge leida võimalusi oma juhtivate tegelaste seast kellegi saatmiseks rahvaülikooli.

Ja rahvaülikoolid ise. Jatkugu teile ka algaval tegevusaastal tahet, jõudu ja oskust juhtida teile koonduvat noorte peret viljarikkale tööle. Et nad teilt koju tagasi minnes näevad oma kodu ja tööd seal uues valguses ja oskavad hinnata selle tõelist väärtust. Siis on „kauged rannad“ noorte eneste kodudes ja igatsetud imed ilmnevad nende töö tulemustes.

Eesti kõige vanemast kultuurist

Läänemere idaosa, eriti praeguse Eesti ala asustamine algas mõnevõrra hiljem, kui Lõuna- ja Lääne-Euroopas. Seda põhjustas meie maa geoloogiline kujunemine. Künnikseks, kust alates võib olla juttu meie kodumaa ajalooost on jääaeg, mis algas praegugi jatkuva kvartaarajastuga, kusjuures ajast, mil viimane mannerjää siit kadus on möödunud ligikaudu 10—12 000 aastat.

Jää, mis tuli Põhja-Soomest ja Rootsist liikus ligikaudu põhja-lõuna suunas üle Eesti ala, kujundades meie pinnamoodustised. Kõigi jää ja jäänete poolt moodustatud mägede, orgude, veekogude, savi ja muude tarbematerrjalide asetus lõi eeldused inimese eluvõimalusteks maa asustamiseks, mõjutades hilisemate pealiiklemisteede ja ka maakondade tekkimist. Peale jääaja lõppu kattis Läänemeri osa Pärnu, Lääne, Loode-Harjumaast ja kogu meie saarestiku, mis nüüd on aegade kestel merest esile kerkinud. Võib märgata, et tänapäevalgi vallutame sel moel uusi maid meie looderannikul. Ka kliima on läbi teinud suuri kõikumisi, milleks tõendusmaterjali pakuvad meie turbarabad, mis hästi säilitavad orgaanilisi jätteid. Nii on rabade erikihtidest saadud taimede õietolmu terakeste uurimine annud rikkaliku materjali igal kliimaperioodil valitsenud taimestikust ja kliimaperioodidest enäist. Pärast jää kadumist valitses meil kliimaperiood, mis sarnanes praegu Lapis ja Põhja-Siberis valitsevale olustikule. Järgmisel perioodil tekkisid siia esimesed puud, ning selle lõpupoole elutses inimene siin vahest läbirändava kütina, kuna kindlaid andmeid temast on a. 5000 ümbert e. Kr. s. Samal ajal oli Läänemeri veel magedavee-järv, omades äravoolu Kesk-Rootsis, kuna Taani väinad puudusid. Meie praegune suurim järv Peipsi oli siis hulga väiksem, kuna Võrtsjärv laiutas end Kolga-Jaani, Põltsamaa, Kursi, Rannu ja Puhja kihelkondade aladel ja omas äravoolu läände, Tänaassilma ja Pärnu jõgede kaudu Pärnu lahte. Kliima oli meie tänapäeva kliimast soojem ja kuivem. Meie metsades oli valitsevaks puuks mänd ja kask, nende kõrval lepp, sarapuu ning jalakas. Suurematest loomadest, kes meie laantes elasid võiks mainida alghärga, suurt põtra, metssiga, kobrast jt.

Läänemere äärseile aladele olid sel ajal

ilmunud asukad. Need esimesed asukad hankisid omale peatoidust kalastamise ja küttimisega. Nende aineilise kultuuri iseloomustavaks tunnuseks on luuriistade olemasolu, kuna kiviriistu oli vaid üksikuid.

Kuna meie ja ida-Baltimaade tollaegseks rikkalikumaks luuriistade leiukohaks on Kunda raba ja selles asuv saarek — Lammasmaagi, siis on hakatud selle aja kultuuri kutsuma Kunda kultuuriks. Kunda rabas, kus tol ajal lainetas järv ja Lammasmae veerul asub leidude enamik turbakihhi all lubjamuüas. Ajajooksul uuristas järv oma kruusase merepoolse kalda, praeguse Kunda mõisa kohalt läbi ja voolas tühjaks. Loomulikult see sündmus põhjustas kalastamise võimaluse lõppemise ja seega ei või Kunda leiud olla nooremast ajast, kui — 5000 a. e. Kr., sest umbes siis toimus järve tühjaksvoolamine. Kui võrrelda Eesti ala ja lääne Euroopa alade samaegseid leide, siis võib hakata vahet tegema, eritlema tarberiistade erivorme. Eesti ala erivormideks peetakse koonusekujulisi nooleotsi, ühe kisuga ahinguid, taurasid jt. Sedalaadi riistade läänepoolseks esinemispiiriks on Visla jõgi ja nii moodustavad Läänemere-maad idapool Vislat omaette kultuurrihma, mis viitab sellele, et meie ala asustajaid tuleb otsida Lõuna-Vene või Poola kultuuri kandjate hulgast, kuna varem arvatati, et Eesti asustajad on tulnud siis Peipsi-tagustelt aladelt. Sellele räägib vastu asjaolu, et sealne luukultuur on noorem.

Geoloogiliste tegurite mõjul langes maa pidevalt lõuna-Skandinaavias, tekkisid Taani väinad ja järv lõpetas oma olemasolu, muutudes soolase veega mereks. Meri tõusis algul maast kiiremini, ujutades üle osa neid alasid, mis olid vabanenud vete alt eelmise ajajärgu lõpuks. Seoses maatõusuga algas ka sisevetes ümberkujunemine. Kuna lääne ja põhjarannikul oli maatõus kiirem kui sise-maal, siis senine Võrtsjärve väljavool läänesse katkes. Emajõgi mis seni oli voolanud Võrtsjärve, muutis oma voolusuunda ja hakkas Peipsisse vett saatma. Ühtlasi algas Peipsis veetõus ja tungimine Pihkva järve alale. Kliima muutus niiskemaks, algas rabade tekkimine, metsades omas ülekaalu tammese-gamets kuna mänd hakkas jääma tahaplaanile. Ja alles nüüd ilmub siia kuusk, praegu levinuim puuliik.

Pikkamisi arenes kiviriistade valmistamise tehnika, neid hakati enam lihvimaj ja kaudnimat ning otstarbekohasemat kuju andma. Kiviaja nooremal järgul, mil lõuna ja läänepoolsemad maad olid asunud viljelevale majandusele, mil kirde Euroopas püsis veel anastav majandus ilmusid siinsetele aladele esimesed savinõud, mis olid käitsi valmistatud tugevasti liivaga segatud savist ja omapäraselt ilustatud. Nende katlataoliste ümara põhjaga nõude kogu välispinda katsid paralleelsed joonekesed, mis olid tehtud mingi kammitaolise riistaga. Selline savinõude liik annab kogu ajajärgule oma nime. See n.n. kammkeraamiline kultuur, mille õitseage kuulub III eelkristlikku aastatuhandesse esines samal ajal kui vanem luukultuur. Kammkeraamilise kultuuri kandjail oli esikohal kalastus, küttimine, ning elukohtadeks hakati valima enam liivasemaid alasid. Hakati põlvundust harrastama selle aja lõuna ja läänepoolseil ääremail. Liikuv eluviis oli kammkeraamilise kultuuri kandjate iseloomustavaks tunnuseks. Sellega seletub selle kultuuri suur ühtlus Läänemerest Uraalini ja Jäämerest Poolani, kus rahva liikumine toimus arvatavasti hõimualade piirides, millega seletub asjaolu, et kiviaja lõpupoole hakkab selle kultuuri alarahmitusi tekkima.

Nagu keeleteadlased arvavad on nooremale

kiviajale vastaval ajal kammkeraamilise kultuuri piirkonnas elanud soome-ugri algrahvas, kes III aastas. e. Kr. rääkisid veel ühist soome-ugri algeelt, millest ajajooksul hõimude lahku asudes on arenend iseseisvad keeled. Keeleteaduslikel kaalutlusil kaldutakse arvamale, et soome-ugri algrahvas on eland Ida-Euroopa metsavõtmes ligikaudu Volga keskjooksu mail.

Nii on tõenäolilik, et meie kodumaa kammkeraamilise kultuuri kandjad olid soome-ugri lased. Järjekulult võime kogu selleaegsete leitud ja väljakaevatud esemete pääle vaadata kui meie rahva esivanemate omakultuurilise loomingu saavutustele. Kuna keeleteaduslik tõestusmaterjal Kunda kultuuri ajastuni tagasi ei ulatu, siis pole meie maa tollaegsete asukate rahvuse kohta kindlaid ja eksimatuid järeldusi võimalik teha. Kuna aga luukultuuri ja kammkeraamilise kultuuri levimispiirkonnad peaaegu ühte langevad, siis on väga tõenäoline, et ka selle Balti mail tuntud vanima kultuuri loojad ja kandjad ei olnud muud, kui eesti rahva otsesed esivanemad. Sellest tingitult võime oma maa vanemaile esemlise kultuuri säilinud märkidele vaadata täiesti kui meie esivanemate omaloomingule ja vastavalt ka oma huvi ning hinnanguid selle ajajärgu kohta märksa ulatuslikumaks muuta, kui see seni olnud.

Raamat Soomes

Soome kirjandus ja raamatukultuur liigub Eesti omast veidi erinevaid radu. Soome hariduslikud traditsioonid on omandatud Rootsi kaudu anglosaksi mailt. Haridusmõiste on siin enam avardunud ka koolile järgnevaile üritusile. Loomulikult on neis raamatul tähtis koht.

Märkame raamatu suuremat levikut. Soomlane loeb palju. Ja kuigi hõredama asustuse tõttu avalike raamatukogude võrk on palju harvem, pole lugejate protsent siiski madalam eesti omast ning tõuseb pidevalt. Siinjuures töötab Soomes palju riigitoetust mittekasutatavaid eraraamatukogusid, millede lugejate arv teadmata.

1936. a. oli lugejate % elanike arvust:

	Linnades	Maal	Üldse
Soomes	20,2%	7,8%	10,2%
Eestis	15,4%	7,7%	9,9%

Ka ostetakse Soomes raamatuid enam, mis rahva suurema jõukuse ja paremate palgalolude juures arusaadav. Raamatukauplusi on pea igas kirikukülas. Värskem kirjandus on müügil ka jaamades, isegi Eduskunnas. Muidugi on raamat ka suhteliselt odavam suurema leviku ja suurema rahvaarvu tõttu.

Raamatu valik on teadlikum. Teadusliku kir-

janduse nõudmine tõuseb pidevalt. Linnade raamatukogudes nõuti 1936. a. teaduslikku raamatut 30,2 (Eesti 22,2)%, maal 20,2 (Eestis 12,1)%. Loomulikult püüavad siis ka kirjanikud kirjastada rahva maitsele vastavaid populaar-teaduslikke teoseid ja praktilisi käsiraamatuid. Läänud talvel seda laadi tähtsamaks saavutuseks oli K. J. Gummeruse kirjastusel lõpuleviidud koguteose *Soome kultuur ajalugu* (Suomen kulttuurihistoria) ilmumine neljas ligi 3000 lehekülje täitvas köites. Süvenenult ja eestlastki kõitvalt käsitlevad siin erialade autorid-eriteadlased nagu professorid Tallgren, Hämäläinen, Voionmaa, Harva, Juvelius, Lindberg; doktorid Haavio, Manninen, Vahter, Maliniemi, Jutikkala, magistrid Vilkkuna, Helminen, Virtanen jpt. eriarthikliites Soome asustamise, põlvutöö, ehituste, käsitöö, rahvaluule, usundi, ajaarvamise, teede, kaubanduse, nimede ja kohanimed, toitluse, tervishoiu, mängude jpt. ühiskondlikkude kultuurnähte arengut.

Prof. Heikki Klemetti — Suomen Laulu ja Suomen Laulu akadeemia juhataja ning ühe Euroopa parima hääletundja teos enesest on põhjanevaid sel alal. Aastakümneid toimunud tähelepanekute ja eriarthide uurimuste põhjal selgitatakse siin hääle õiget ja väärkäsitust ja nende füsioloogilisi eeldusi ja järeldusi. Professori uurimuse tulemus on, et kõikide inimeste hääleaparaat

ÜENÜ KIRJATÖÖDE VÕISTLUS

1. ÜENÜ Keskjuhatuse kuulutatud käesoleva vaba välja algupäraste kirjatööde võistlused.

2. Võistlustööde teemasid on neli. Igale teemale kirjutatud võistlustingimustele vastav parim töö saab auhinna viiskümmend krooni. Auhindade kogusumma on 200 krooni.

3. Võistlustööde teemad on järgmised:

1. A. H. Tammsaare noorsoo eiu kujutajana,
2. Meeldivamaid jooni A. H. Tammsaare loomingus,
3. Mis suunas peaks arenema meie kujutav kunst?
4. Meie rahvaliku ühislaulu arengut pidurdavad tegurid.

Ainena kahe esimese teema puhul võib kasutada kas kogu A. H. Tammsaare loomingut või üksikuid teoseid.

4. Auhinnatud töid on ÜENÜ Keskjuhatusel õigus avaldada ajakirjas Eesti Noorus autoritasuta. Teiste tööde avaldamisõigus jääb ÜENÜ Keskjuhatusesse esõiguseks, kuid sünnib kokkuleppel autoritega.

5. Tööde pikkus ja suurus on vaba, kuid tööd peavad andma küllalt selge ja erapooletu ülevaate käsitletavast ainest ja teemast, kusjuures kaasa ei saa võistelda varem juba täielikult või osaliselt trükitud avaldatud tööd.

6. Võistlusest võivad osa võtta ainult

ÜENÜ osakondade liikmed, kusjuures võistleja peab olema astunud ÜENÜ liikmeks hiljemalt võistlustööde sisseandmise viimaseks tähtpäevaks.

7. Võistlustööd tulevad esitada ÜENÜ Keskjuhatusale (aadress: Lembitu 20, Tallinn) hiljemalt 15. detsembriks 1937. a. Töö esitatakse märksõna all ühes kinnise ümbrikuga, millel leidub sama märksõna ja mis sisaldab autori õige nime ja aadressi.

8. Žürii langetab oma otsuse hiljemalt 15. jaanuariks 1938. a., kusjuures see otsus on lõplik. Žürii koosseisu teeb Keskjuhatuse avalikult teatavaks hiljemalt 15. detsembriks 1937. a. Žürii esimeheks on ÜENÜ Kirjanduse ja Kunstide Keskoimkonna esimees.

9. Auhinnad antakse välja igal juhul, kui ühele teemale on esitatud vähemalt kolm tööd.

10. Žürii otsuse väljakuulutamiseni ei pea ÜENÜ Keskjuhatuse autoritega mingeid läbirääkimisi, väljaarvatud juhul, kus töö ei vasta väljakuulutatud võistlustingimustele.

11. Tööd tulevad selgelt ja loetavalt kirjutada poogna ühele küljele. Halvasti loetavad tööd hindamisele ei tule.

12. Lähemaid teateid võistluse tehniliste tingimuste ja korralduse kohta annab ÜENÜ Keskjuhatus sekretariaat, Lembitu 20 Tallinnas.

neil tldse ei luba areneda lauljaks või kõnelejak. Usuteaduse üliõpilaste hulgas on vähemalt 10% miisuguseid. Teiste hääleparaati on võimalik arendada. Raamat on hädavajalik õpetajaile, pastoreile, lauljaile, kõnelejaile, näitlejaile, deklameerijaile.

Taistelujen kirja II — käsitleb vene surve aegseid heitlusi Soomes Bobrikovi surmani. 800 leheküljeline raamat omalt poolt näitab soomlaste huvi ajaloolisele populaarteaduslikule kirjandusele.

Sakari Pälsi teos enesest annab 25 ülihuvitavat esseed rahvuskultuuri alalt. Raamatu on teadusemees, humorist ja kunstnik ühes isikus loonud sellest, mida meie nimetame „omakultuuriks“ ülihuvitava teose. Soome tööst ja mängudest, rahvalikust kunstist, reklaamist, õue- ja kodukultuurist, jõulusaunast ja muust sugupõlvede pärandusest on siin maaltitud nauditavaid pilte.

Ensio Harmi teost „Rahvamajade kaunistamisest“ vajaksime meiega praegusel kodukaunistamise momendil. Siin antakse illustreeritud juhiseid kuidas peoruume ja peoplatse kaunistada maipool, emadepäeval, hõimupäeval, vabaduspäeval ja teistel soomele omastel päevadel eriti arvestades talve, kevade, suve ja sügise momentidega.

Sakari Pälsi teos on ilmunud K. J. Gummeruse, teised Verner Söderströmi kirjasutusel.

Soome läinud talve ilukirjanduslikust toodangust on vast suurima levikuga Urho Karhumäki olümpia kuldmedali saanud — Avoveteen; võrdlemisi rohkesti levisid ka Sally Salmise — Katriina; Anni Nuolivaara — Paimen, piika ja emäntä (Karjus, piiga ja perenaine); F. E. Sillanpää — Viides-toista; Maila Talvio — Hopealaiva; Mika Valtari — Surun ja ilon kaupunki (Mure ja rõõmu linn).

Tõlgetest oli suure levikuga Mait Metsanurga „Ümera jõe“ tõlge — Mägistennuori päällikkö.

Käesoleva aasta augusti ja septembri ilukirjanduslikest uudisteoseist pälvivad tähelepanu:

Selma Antilla — Pyyryn perhe;
Hilda Huntuvuori — Vaeltajan virsi;
Arvi Järventaus — Sydenpolttajat.

Päälle raamatu loetakse Soomes võrdlemisi palju ka ajakirju. Neid ilmub erilaadilisi väga suurel arvul. Üldistest ajakirjadest on „Kuvalehti“ vast tehniliselt paremaid ja loetavamaid.

A. Meikop.

Üleskutse koguteose „Jaan Tõnisson“ asjus

22. detsembril 1938. a. saab Jaan Tõnisson 70-aastaseks. Arvestades tema suureulatusliku tegevust pea kõigil meie avaliku elu aladel, on seltskonnas algatust leidnud mõte tähtsustada seda tähtpäeva väärioliselt ja anda välja koguteos Jaan Tõnissoni elust ja tegevusest. Selle kavatsuse teostamiseks peeti märtsi lõpul s. a. Tartu linnapea kindral A. Tõnissoni juhatusel koosolek, kus kujundati 25-liikmeline komitee, mille käes seisab ettevõtte organiseerimine. Komitee valis enda keskelt 5-liikmelise juhatusse, millesse kuuluvad kindral A. Tõnisson, K. Luik, prof. H. Kruus, J. Lill ja K. E. Sööt, 3-liikmelise rahandustoimkonna — koosseisus: J. Lill, A. Pakosta ja J. Piiraja ning 6-liikmelise koguteose toimetuse, mille koosseisu kuuluvad prof. J. Köpp, prof. H. Kruus, prof. P. Tarvel, J. Roos, Fr. Tuglas ja A. Tõllassepp.

See kolleegium juhib koguteose toimetamist eesotsas selle juhataja prof. H. Kruusiga. Koguteose toimetajaks on J. Roos ja toimetuse sekretäriks Agu Põld.

Koguteos „Jaan Tõnisson“ koosneb kahest osast — uurimuslikust ja memuaarilisest. Mõlemad osad oleksid ligikaudu võrdse ulatusega ja moodustaksid kokku umbes 550 lk. teksti. Raamat ilmiks suures kaustas, heal paberil ja rikkalikult illustreerituna. Sellisena see aga ei peaks kujunema ainuüksi juubeliraamatuks, vaid ka tõsise teadusliku väärtusega teoseks, milles oleksid tähistatud ja selgitatud J. Tõnissoni elu- ja tegevuse põhilised jooned. Koguteos oleks kollektiivne töö. Uurimusliku osa autoritena on ette nähtud meie parimad asjatundjad. Memuaariline osa sisaldaks mälestusi J. Tõnissoni kaasaegseilt isiklikult.

Memuaaride saamiseks pöörduv koguteose toimetus kõigi poole, kellel on olnud kokkupuuteid J. Tõnissoniga ja palub saata oma mälestusi, olgu need kokkupuuted vana tege-lasega esinenud kas idees või töös, kooskõla-lises tegevuses või vastastikusel võitluses, siis võiks neid kirjutada kas J. Tõnissoni elu ja tegevuses esinevate aja ja järku de raamides või tema tegevusalade alusel või veel mõne kolmanda süsteemi põhjal.

Mälestustes tuleks eriliselt tähelepanu pöörata isiklikele kokkupuuteile J. Tõnissoniga, tema isiku ja tegevuse, tema energia ja töötahte iseloomustamisele ning tema mõju hindamisele ühel või teisel alal eesti elus. Kuid mitte suurile joonile üksi pole tähtis tähelepanu pöörata, vaid ka pisiasjadele ja üksiknähtustele, mis võiksid J. Tõnissoni isikut ja tööd kõigeküljelt valgustada.

Peale mälestuste palub koguteose toimetus saata veel kirjavahetusi J. Tõnissoniga, tema tegevusse puutuvad dokumente, päevikuid, väljavõtteid protokollidest, ülesvõtteid J. Tõnissonist jne.

Materjalid, mis ei mahu koguteosesse, säilitatakse sellekohases arhiivis, mis antakse hoitule Eesti Kultuuriloolise Arhiivi. Selles hoitakse alal ka materjalide käsikirjad, mis avaldatakse koguteoses.

Mälestused ja kirjutused palub toimetus kirjutada lehe ühele küljele, teha seda tindiga ja leheküljed nummerdada.

Memuaarid ja kõik muudki materjalid palutakse saata hiljemalt 1. jaanuariks 1938. a. toimetusele järgmisel aadressil: Tartu, Aia 19. Koguteose „Jaan Tõnisson“ toimetus. Sinna palutakse adresseerida ka kõik kirjad, mis puutuvad koguteosesse, samuti pöörduda sinna vajaduse korral ka isiklikult.

Koguteos „Jaan Tõnisson“ sisukava on lõplikult kindlaks kujunenud järgmisena. Teos koosneb kahest osast: uurimuslikust ja memuaarilisest. Uurimuslik saab umbes 300 lk. ja memuaariline 250 lk., kokku 550 lk. Mõlemad osad on rikkalikult illustreeritud.

Uurimuslik osa sisaldab järgmised artiklid:

- 1) J. Tõnissoni töö ja tegevuse ajaline taust 50 aasta jooksul 1888.—1938. prof. H. Kruus.
- 2) J. Tõnissoni rahvuspoliitiline tegevus — prof. P. Tarvel.
- 3) J. Tõnissoni kultuurpoliitiline tegevus — prof. J. Köpp.
- 4) J. Tõnissoni majanduspoliitiline tegevus — mag. K. Kongo.
- 5) J. Tõnissoni Eesti riigipoliitiline tegevus 1917—1938. — toimetaja O. Mänd.
- 6) J. Tõnisson kirjamehena, kõnemehena ja stilistina — prof. G. Suits.
- 7) J. Tõnissoni elukäik — koguteose toimetaja J. Roos.

Memuaariline osa sisaldab mälestusi nii kodu- kui ka välismaiselt kaasaegseilt.

Tuulispää. Näidend 5-es pildis.

AKÜ kirjastusel ilmus Arnold Tamm'elt uudisnäidend „Tuulispää“.

Näidend on kirjutatud elavalt, pak-kudes huvitavate tüüpidega häid võimalusi mänguks. Autor käsitleb siin akuutset ainet — maarmastust. Jõukas taluperemees Tõnu Tuulak tahab näha oma ainsas pojast Tamaris oma elutöö jätkajat. Tamar aga, olles võlutud linnakultuuri kergemeelseist avaldusist asub nautima boheemilise võluisid, põlastades isa eluvaateid ning uskudes et ta on suuteline rajama omale teisiti hiilgavat karjääri ja tulevikku. Kergemeelsena võrgutab ta korraliku gümnaasiumi haridusega tüdrukku Arna. Unustab selle aga oma isa hoolitsevaist noomitust isikloomimata, minnes laia maailma rajama omale õnne.

Peale paljusid eksirännakuid kodumaale tagasi jõudnud Tamar tunneb kui tühiselt ja mõistmatult ta on toiminud. Tekib sügav südamedetunnistuse piin, mille sunnil ta ilmub nüüd oma isatalu värvasse kui võõras, igat-sedes kõike hääks teha. Kuigi ta kardab, et ei leia mingit halastust, vaid ainult hukkamõistu — muutub kõik ometi heaks.

Vähese tegelaste arvu ja dekoratsiooni lihtsuse tõttu on näidend ettekandmiseks sobiv isegi väiksemal maalavatel.

Hiljuti oli A. Tamme „Tuulispää“ esi-etendus Narva „Võitlejas“. Lähemal ajal tuleb sama teos ettekan্দele Valgas „Säde“ teatris.

A. PART

Kodukaunistamine ÜENU-s

Kevaldel väljakuulutatud ülemaaliste kodukorramise ja -kaunistamise võistluste registreerimise tähtaeg lõppes septembris. Võistlustingimused on koostatud nii, et haarata kodukaunistamise ülesannetele võimalikult laialdasi noorte hulki. Et võistluskõlblikuks saada, peab iga osakond niihästi ühiselt kui oma üksikliikmete kodudes istutama teatud normi puid ja põõsaid ja värvima teatud arvu maju. Võistlus ise algab pärast nende normide täitmist, kusjuures võidupunkte arvestatakse niihästi istutatud puude ja põõsaste, värvitud majade ja hoonete arvu kui ka kõigi muude mõeldavate kodukaunistamise ülesannete teostamise eest. Eriliselt kuulub hindamisele veel kogu saavutuse üldmulje. Arvestades ülesandnud ÜENU osakondade ja üksikliikmete arvuga, tuleb näiteks kõigil võistlevatel osakondadel kokku istutada tuleva aasta 1. septembriks vähemasti 6600 puud ja põõsast ja värvida ligi 700 maja. Need arvud ületatakse võistluses aga kahtlemata mitmekordselt, sest ligi pooled võistlevaist osakondadest on võtnud oma ülesandeks kohalikkude rahvaparkide rajamise ja istutamise, teede äärte kaunistamise ilupuudega kümnete kilomeetrite ulatuses jne. Kõik võistlevad osakonnad on praegu juba tööd alustanud ja teostavad sügisesi istutamisi.

Allpool olgu esitatud võistlevate osakondade nimestik: 1. Essu-Katela, 2. Hirvli, 3. Iisaku, 4. Ingliste, 5. Karksi, 6. Kiltsi, 7. Kõnnu-Nõmme, 8. Kärevere, 9. Mõisaküla, 10. Männiku, 11. Neeruti, 12. Noarootsi, 13. Ohekatku, 14. Ohtu, 15. Peipsiveere, 16. Pikaвере-Suursoo, 17. Poanse, 18. Põlli, 19. Raiküla, 20. Saadjärve, 21. Saduküla, 22. Saue, 23. Seliküla, 24. Tammiku, 25. Tammispea, 26. Tamsalu, 27. Toolse, 28. Tudu, 29. Valgejõe, 30. Vana-Kariste, 31. Vao, 32. Venevere, 33. Vihula, 34. Viimsi, 35. Voka, 36. Vägeva, 37. Vändra, 38. Sadrametsa.

Et kohal tihti peale tekib mitmesuguseid küsimusi ja raskusi võetud ülesannete edukaks täitmiseks, siis pani Keskjuhatus oktoobri algusest saadik ametisse asjatundja-instruktori, kes külastab veel käesoleval sügisel kõiki võistlustest osavõtvaid osakondi. Instruktor asus tööle esijoones keskusest kaugemalalavas Ida-Eestis. Kuna instruktor on ühtlasi ka auhindamistoimkonna liige, siis on tema külastused kohtadel ka kontrollivad ja hindavat laadi. Tema muljed kodukaunistamisest võistluste algul on kaasa-otsustavad võistlustulemuste lõplikul hindamisel 1938. aasta sügisel.

Instruktorina tegutseb ÜENU Tudu osakonna liige metsateadlane Agu Part.

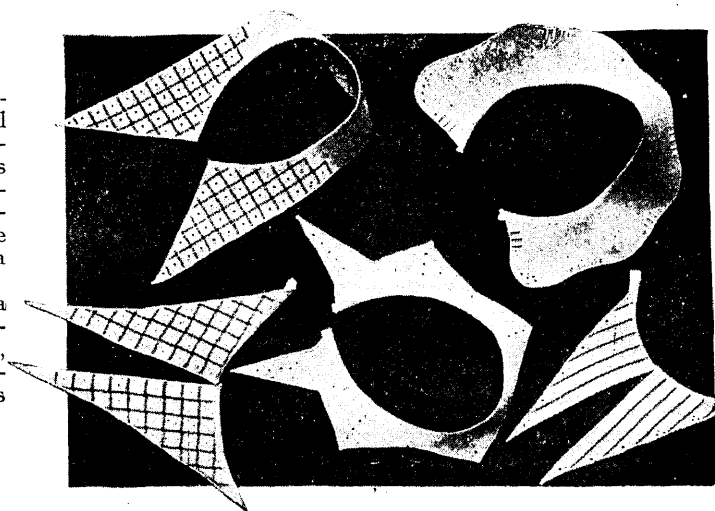
Võistlusest kavatsesid osa võtta päale eelnimetatud 38 osakonna veel 57 osakonda, kes aga viimaseks registreerimise tähtpäevaks teatasid oma loobumisest mitmesugustel põhjustel. Loobumise põhjuseks on enamasti ühise istutamiskoha puudumine, kuna osakondadel pole võimalik olnud oma kodukohas saada selleks sobivat platsi. Mõnelpool pole pinnas istutamiseks kohane (Albus) teisel ei leidu asjatundlikku organiseerijat. Saare- ja Muhumaa noored ei saa kaasa võistelda selle tõttu, et liikmed on kottu ära (Suurelmaal töö!). Viru tööstusrajooni osakondi takistab kaasavõistlemast asjaolu, et kaevanduste juhatused ise kohal ümbrust oma plaanide järgi kaunistavad. Suurem osa osakondi teatab, et nad võistlemast loobumisest hoolimata kodukaunistamise ülesandeid võimaluste piires siiski teostavad.

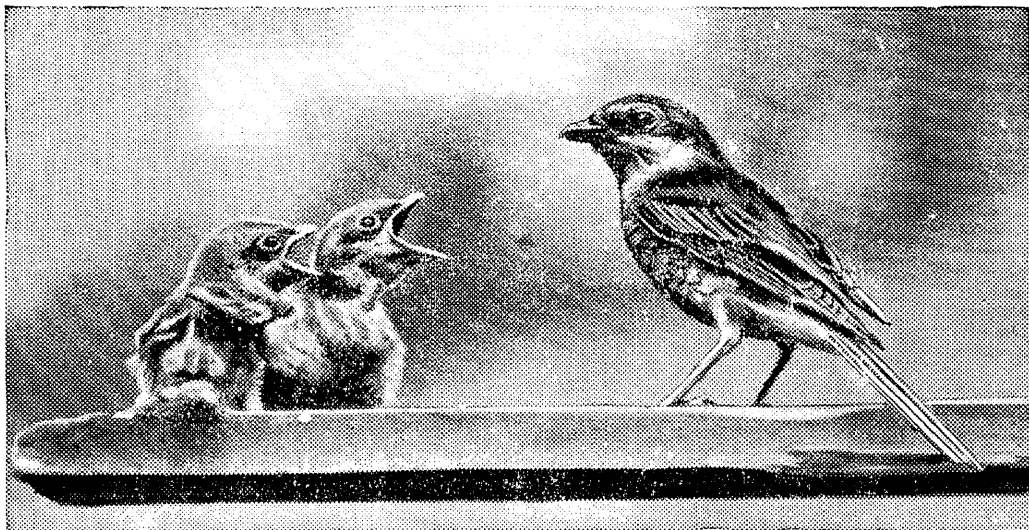
Moodsad kraed

Lehitsedes uusi sügisžurnaale näeme rohkesti igasuguseid kraesid. Nad on valmistatud valgest linasest, opaal batistist või pesusiidist. Nende elegantsus peitub huvitavas lõikes ja peenes pilu- ja augutikanõis. Kõige lihtsamat kleiti võime värskendada ja kaunistada mõne sobiva kraega. Lumivalge ja vähe tärgeldatud krae annab kandjale värsket ja hoolitsetud ilme.

Ülaltoodud kraede valmistamine on väga lihtne ja kerge. Esiteks teeme paberist vastava lõike, mille järgi lõikame krae riidest, jälgides, et riie oleks vastav kandja üldriietusele. Ka lihtpilu ja augutikand ei tohiks meile erilist raskust sünnitada.

E. Metslind.

A. HEINSOO

Enam ühislaulu

Meid, eestlasi on nimetatud laulurahvaks, aga ala, mis meil täiesti sööti jäänud, on ühislaul — üldse laul igapäevases elus, töö juures, koosolekutel, pidudel, seltskondlikkudel koosviibimistel ja mujal. Olen kindel, kui sellega võrrelda meid teiste rahvastega, siis kuulume kahtlemata viimaste hulka. Mul pole olnud võimalusi pääseda kaugemale kui hõimurahva soomlaste juure ja nemad oskavad ühislaulust lugu pidada, laulavad igal võimalikul juhul. Laulavad tööle minnes, laulavad pidudel alguses ning iga ettekande lõpus, alustavad koosolekuid lauluga ning lõpetavad sellega, õpiringi koosolekutel kõlab kõikjal alati ühislaul. Paljudes koolides alustatakse ning lõpetatakse tunnid lauluga.

Tõesti, kui nii igalpool lauldakse, tuntakse endid ühisperena, laul nagu seob ja loob tõsise ning üleva töömeeleolu. Alustades koolitundi lauluga, see häälestab vahetunni järgi kõik tõsisele õppetööle ja samuti lõpetades koolitundi on laul otsekui tänuks saadu eest ning toob väsitava tunni järgi jällegi noortesse värskust.

Olen kodukohas kuulnud laulu, nimelt ühislaulu, kõigerohkem ühingute poolt korraldatud teoõhtuil, kus juba „millegi“ sunnil lauldakse. Kuid millised on need laulud, ikka tral-lal-laa ja tral-lal-laa või lauldakse löök-laule.

Agas tõesti sooviks kuulda midagi rahvuslikumat, sarnast, kust kõlaks isamaa armastus, oma rahva töö, püüded ning luule kaunist kodumaast. Ei usu, et meie laulude hulgas sarnastest puudu, aga rahvas ei oska. Küsitav on, kui palju tunneb neid meie noorsugu, kui nii edasi kestab.

Tartu näituse ajal ÜENU peasekretäri Meikop'iga ühises öökorteris viibides tuli see lauluküsimus keskustelu alla ja tema tõendas, et meil on palju ilusaid laule, mida nüüdki sobiks laulda, kuid ei osata. Kuid ega

vist ei ole sugugi paha kui laulumeistrid neid juure hangiksid. Kuid olgu nad lihtsad, et nad täidaksid ühislauluna oma ülesannet.

Julgen pöörduda kõigi osakondade juhtide ja noorsoolaste poole palvega, et nad eeloleval talvel võtaksid ühislaulu enam tarvitusele ja seda meie laulurahva kuulsuse nimel. Neis osakondades, kus on olemas laulukoorid, pööratagu koorijuhtide tähelepanu sellele, samuti oleks soovitatav ühislauluga harjutusi lõpetada.

Usun, et see sobib küll ÜENU ülesannete raamistikku. On ju ÜENU meie rahvuslikum organisatsioon ja üenülased oskavad ka rahvuslikust laulust lugu pidada. Selleks andis minule kinnitust Tartu näitusel ÜENÜTO rahvatantsijate rühm. Kui nad olid pääle ettekandeid istunud ühislauda, kõlas sealt kaunit ilusaid laule. Kõik ümberolijad seisatasid ning kuulasid pühalikult kui midagi tähtsat oodates. Eesti rahvas hindab kaunist laulu. Minu meelest oli see näituse kaunimaid silmapilke ja „väljapanekuid“. ÜENU pere oskab lugu pidada laulust ja seepärast enam ja enam ühislaulu.

Teine tee ühislaulu laiematesse hulkadesse viimiseks läheks koolide kaudu, aga see ei kuulu praeguse kirjutuse ülesannetesse.

Ja lõpuks. ÜENU pere on juba võrdlemisi suur ja kindlasti kasvab üha, kuid sellel ühisel perel puudub oma hümn — mis seoks. Sellest tuleb küll kõige lähemal ajal üle saada ja väärikalt. Tuleb leida laul, millega võiks osakondades alustada noorte üritusi, mida võiks laulda osakondade ühistel peopäevadel ja ÜENU üleriiklikkudel koosolekutel.

Hümni muretsemine jääb muidugi keskjuhatuse hooleks, kas võistluste kaudu või mõnel muul teel. Aga sellest kõlaga võimsalt noorte jõud ja tahe, usk tulevikku ja isamaa armastus.

Mäletan suviseid päevi

Stigis ja kevad on kaks pöördepunkti aastas, millal arvukais ÜENÜ osakonnis tuleb hetkeline peatus, kus tehakse kokkuvõtte ja hinnang möödunud hooajast ja koostatakse kava uue hooaja tööks.

Läinud suvehooaeg on ÜENÜ peres üldiselt olnud viljakas. Ei olnud küll üenülaspere igasuvist ülemaalist kokkutulemist, nagu eelmisel suvel Soome-Ugri kultuurkongressi ajal Tallinnas ja üleelmisel suvel Porkunis, kuid selle eest on peetud ja on hästi korda läinud ringkonna suvepäevad, ning pole kahtlust, et need kitsapiirilised kokkutulemised on omavahelisi sõpruse- ja ühistunde ühendavaid sidemeid tugevasti kõvendanud. Ka on üksikud osakonnad (Vändra, Riisipere, Torma jt.) teinud vastastikku külustusretki ja on kindlaid eeldusi, et need külaskäigud tuleval suvisel hooajal veelgi tihenevad.

Minu käesolevate radade ülesanne pole mitte kokkuvõtte tegemiseks üenülaspere suvisest tegevusest. Tahaksin märkida vaid mõningaid suvistest muljetest, mil oli võimalus külastada õige mitmeid osakondi ja kokku puutuda nende juhtivate tegelastega.

ÜENÜ osakondade võrk on tihe eriti Järva-, Tartu-, Võru- ja Virumaal. Aga kui nüüd tahaks järjekorras kõiki neid osakondi külastada, siis pole nende leidmine mitte alati kerge, kuigi mitte alati osakond ei pruugi suikund olla. Peatusin Paluperas, kus on kohalik ÜENÜ osakond. Pidin küsima kolmest kohast, enne kui sain vajalikul arvul andmeid osakonna tegelaste kohta. Sealne

osakond tõesti oli varjusurmas ja mõne päeva pärast pidi toimuma osakonna elustamiskoosolek. Kuulsin, et kohalikke pedagooge loodetakse uuendatud osakonna etteotsa. See teatavas mõttes ka huvitas, ning paari-kolme aatekaaslasega koos läksimegi koolimajja külastama tulevase kaasvõitlejaid. „Kuidas on? Kas ikka lõõte kaasa?“ Nii pärisime meie. Seal kehitati õlgu ja kaheldi. „Jah, uue asutamine on kergem kui vana elustamine! Aga kui õpetaja X võtab asja juhtimise oma kätte, siis lõõte kaasa.“ Rõngus on sama lugu. Elatakse vaikselt ja esimehe jutust saab mulje, et temal endalgi pole usku osakonna töörikkamasse tulevikku, kuigi ilmselt selge, et töövõimalused polegi nii kitsad — osakond on sattunud lihtsalt inimeste kätte, kel pole optimismi. On niisuguseid kohti veel paljugi, aga võib loota, et neis ärkab elu ja tegevus juba üsna lähemas tulevikus.

Olin Peipsi ääres Kõnnu-Nõmme osakonnas esimehe külalislahkes perekonnas. Kui praegune tolle osakonna esimees hr. Sakk, mäletan kord esinduskogus kõneles ja eeskujuks näiteid tõi, kuidas X osakonnas on tegutsenud, siis siinkohal ma tahaksin eeskujuks seada siin osakonnas Kõnnu-Nõmme koolimajas valitsevat külalislahkust, kus matkajad on alati tšetunud ja neile on alati valmis mugav nurgake korraliku voodiga. Ja koolimaja ümbrus — lõhnavate lilledega piiratult — selge tunnismärk kodukaunistamise tööst. Ja Torma osakonna esinaine prl. M. Roosi talus on külalislahkus ja kodu-

Õpilasterühm Rootsi noorsoopidustusilt Örebro.

Rootsi noored ja ÜENU-lased
lahkumisel Rootsist.

kaunistamise töö tulemused tõesti esimesed, mille osaliseks saab, või mille mõju võib tunda iga matkaja. Ja sealt võib kuulda ja loomulikult ka õppida, kuidas siin töötatakse, kuidas osakond koos maanoortega on tulnud kokku ja ühiselt pandud alus Eesti rahvajuhil Carl Robert Jakobsoni mälestuse jäädvustamise mõttele Tormas. Olla raha koos juba 200 krooni ja kogumine jätkuvat pidevalt. Ja paari aasta pärast tahetakse Torma rahvamaja ette püstitada Carl Robert Jakobsoni mälestussammas, ja mitte väiksem kui Vändras Kurgja metsas. Ja ometigi on Jakobsoni osa Torma kihelkonna arenguloos üsna väike. Siin näidatakse minule endist meiereihoonet, missugust oleks võimalik soodsatel tingimustel ära osta osakonnale. Esinaine kurdab, et mehed ei tundvat asja vastu kuigi suurt huvi.

Neist üksikuist nähteist välja minnes peaksite mõtlema, et tulevat kevadel juba varakult, kui mitte veel kõiki, siis vähemalt enamik ÜENU osakondi peaksid olema niisuguses nimekirjas, kus oleks märgitud osakonna asukoht ja külalislahked juhid, et igal külastajal, kuulugu see ÜENU perre või mujale, oleks need alati kättesaadavad ega tarvitseks asjatute järelepärimistega ja otsimistega vähesteid reisupäevi raisata. Siis iga matkaja saab peatuda rohkem ja kuulda-näha palju enam. Soomes, kust armastatakse ja kust ka võib eeskuju võtta, on see küsimus lahendatud ja suvised õppekäigud ja külastusretked moodustavad sealsete noorsooühingute suvisest tööst suurema ja tähtsama osa. Ehk jõuame ka meie nii kaugemale, et kümnest korruga välja saadetud kirjast osakondadele mitte enam ei saa vastuseid paar-kolm (nagu seda tegelikult proovitud on) vaid iga kiri

saaks ka õige vastukaja. Siis kuuleksime vähem sõnu, et meie kodumaa on väike ja näha vähe.

Kõigile ÜENU osakondadele üle maa

Elame ajajärgul, mil intensiivselt püütakse rahvaid üksteisele lähemale tuua, ühise koostöö huvides rahu suhtes ja üksteise tundmaõppimiseks. Oluliseks takistuseks aga sarnastele püüetele on keelelised küsimused. Et kaasa aidata nende takistuste kõrvaldamiseks, on käimas hoogne tegevus ja koostötamine kõikide maade esperantistide peres. Esperanto kui rahvusvaheline abikeel on juba täielikku tunnustamist leidnud rahvusvahelises läbikäimises ja esperantistide arv suureneb järjekindlalt kõigis maades. Ka meil Eestis on Esperanto liikumine muutunud intensiivseks. On asutatud rida koondisi ja ühinguid, mis omale eesmärgiks võtnud Esperanto propageerimise laiemate rahvahulkade keskel. Üks sarnaseist koondistest tegutseb agaralt juba mõned aastad ÜENU Tallinna osakonna juures, „Esperanto Fako de ÜENUTO" nime all, koondades enda ümber noorsoolasi-esperantiste. Samuti on ÜENU Tartu osakonna juures Esperanto ring. Võimalik, et ka teiste ÜENU osakondade juures tegutsevad ringikesed või koondised, kuid nende üle puuduvad andmed. Sellepärast pöördub ÜENU Tallinna osakonna Esperanto haru juhatus kõigi ÜENU osakondade poole üle maa, et osakonnad, kus tegutsevad Esperanto-ringikesed või koondised, astuksid kontakti ÜENU Tallinna osakonna Esperanto haruga. Samuti palutakse ka üksikuid asjast huvitatuid noorsoolasi-esperantiste maal ja linnades pöörduda Tallinna Osakonna poole juhiste saamiseks ja läbirääkimisteks aadressil Lembitu t. 20, Tallinn. Ka palutakse noorsoolasi, kes läbisõidul Tallinnas viibivad, külastada ÜENUTO Esperanto haru klubiõhtuid, mis toimuvad igal kolmapäeval ja reedel, algusega kell 20.

Esperanto haru juhatus.

ÜENÜ Vana-Otepää osakond

5 aastane

Kui heita pilku tagasi viieaastasele tegevusele, peab nentima, et see on avardunud aasta-aastalt ning koos sellega kasvanud järjest noortes arusaamine organiseerimise vajadusest ja kohustusest, mida tänapäev endaga kaasa toob noortelegi. Ollakse väljajõudmas simmanite ajastust tänapäeva maanoorte kultuuriliste otsingute suunas — organiseeritud, kehaliselt ja vaimselt arenenud ühiskonna suunas.

Osakonna algaastail ei olnud kerge koguda liikmeid, ei olnud kerge teha selgeks igale liikmele ta kohustusi, mida nõuab ÜENÜ. Noorus ju tavaliselt püüab võtta kõike pääliskaudselt, süvenematult ja kohustusvabalt.

Aeg aga on toonud lugupidamist ja armastustki asja vastu paljudelegi Vana-Otepää üenülastele, kuigi kahjuks veel mitte kõigile! Ent lootus tulevikku rahustab.

Võibolla arvuliselt võttes 5 aastane tegevus kõigiti ei rahulda, oleks võinud ühte-teist teha rohkem, ent on tulnud võidelda kogu aeg juhtide puudusega. Meid pole abistatud vanema generatsiooni poolt, meil pole liikunud ainustki kogenud seltskonnategelast juhatuses, esimehe kohal ega ringide juhtimises — kõikjal noored ise. Ja kui sellele vaatamata tegevus tõuseb märkide, kui kasvab armastus asja vastu igas üksikliikmes, siis oleme käinud siiski õiget rada ja järgnevad viis aastat me osakonna elus tulevad tõelised töö ja rõõmu aastad.

A. E.

Vändrast

Augustikuu lõpul Vändras korraldatud näitusel esines esmakordselt avalikkuse ees ÜENÜ Vändra osakonna koduümbruse uurimise haru oma kodu-uurimise kogude väljapanekuga. Väljapaneku peamõte ei seisnud mitte selles, et tüürida kõrgema auhinna poole, vaid tahe avalikkusele tutvustada, mis mõte ja eesmärk on õieti koduümbruse uurimisel. Pealegi selle kaudu teed leida ja uusi mõtteosalisi juure koguda, sest tegelikus korjamistöös ei ole see ala mitte kerge.

Näitusele pandi välja ainult kolm kogumisala: 1) ülesvõtete kogud, 2) kihelkonna elu-olu kirjelduste väljalõiked ajalehtedest ja 3) käsikirjade kogud. Rahvaluule kogud ja asjaline vanavara jäi ruumipuudusel välja. Rahvale näis pakkuvat kõige enam huvi ajalehtede väljalõigete bibliograafia, sest selles osas oli mitusada väljalõiget lehekülgedele köidetuna, mis andsid huvitava ülevaate sõnas ja pildis kõigest, millest Vändra kohta viimastel aastatel ja ka kaugematel aegadel on kirjutatud. Vanade käsikirjade osas oli endiste Vändra kultuuritegelaste, nagu Anton Jürgensteini, H. Aviksoni, Mats Tõnissoni, E. Sokolovsky jt. isiklikku kirjavahetust. Samuti ka nende referaatide ja kõnede konspekti jm.

Väljapanekud auhinnati ka II auhinnaga. Auhinnakomisjon leidis, et tehtud töö on küll väärtuslik, kuid alles võrdlemisi noor ja nüüdisaegne, mis on ka täiesti arusaadav, sest koduümbruse uurimise haru on tõotanud vaid paar aastat ja selle üürikesse aja jõeksul pole suudetud materjale kaugemast minevikust veel välja tuua.

*

Pühapäeval, 19. sept. külastas Vändrat ÜENÜ Riisipere osakonna näitetrupp. Vändrassa jõuti keskpäeva paiku. Peale lühikest peatust sõideti Kurgjale Carl Robert Jakobsoni mälestussamba juurde ja Kurgja tallu. Seletusi andis Vändra osak. kodu uurimise haru juht. Tagasisõidul oli Vändra naisliikmete poolt külalistele korraldatud teelaud. Kell 9 algas tuletõrje saalis pidu, kus Riisipere näitlejad lavale tõid Arnold Sepa 3-v. näidendi „Päikese poole“. Näidend kanti ette hoogsalt ja publik jäi nähtuga väga rahule. Näidendi lõpul andis Vändra osakonna esimees külalistele sõpruse ja mälestustäheks üle albumi piltidega Vändra osakonna tegelastest ja tegevusest. Lahkumisel hüüti vastastikku „elagu“ ja lahkuti kõige paremas meeleolus.

*

Osakonna oma kodu korrastamisega jõuti septembrikuu keskpaigu lõpule. Siseruumis tehti põhjalikud ümberkorraldused, krohviti üle seinad ja lagi, ehitati vanade uste asemele uued, kaeti seinad mitmesuguste piltidega ja kaunistustega. Nii saadi ruumi täielik kodususe tunne.

Talvine töökava on koostamisel ja see esitatakse kinnitamiseks lähemal ajal kokkukutsutavale üldkoosolekule. Osakonna liikmete arv kasvab pidevalt.

Raamatukogu peale suvist kinniolekut on avatud ja kasutajaid on võrdlemisi palju. Uuemat kirjandust on juure tellitud ligemale 100 krooni eest. Lugemislaua vallamajas täiendatakse uute lehtede juuretelligimisega. Näidendiproovid toimuvad osakonna kodus kolm korda nädalas. Huviõhtutega tehakse järgmisel kuul algust. Üldse peab fähendama, et sellest ajast peale kui osakond, tänu Vana-Vändra valla juhtivatele tegelastele, eesotsas vallasekretär E. Kuuliga, sai omale ruumid, on tegevus igal alal muutunud järk-järgult ikka viljakamaks.

A. T.

*

ÜENÜ Sadrametsa osakonna poolt väljakuulutatud Võrumaa osakondadevahelise kirjandusvõistluse auhindamistoimikond on oma otsuse teinud, määrates auhinnad järgmiselt:

I — jutustusele „Vabadusrist“, esitatud autorimärksõnaga Ants Ajang.

II — „Jutt elukevadest“, esitatud autorimärknimega „Haldjas“.

Auhinnatud tööde autorid selguvad lähemal päevil.

Auhindadeks oli 10 krooni eest kirjandust.

S P O R T

Suvehooaeg Nõmmel

Möödunud suvihooaeg kujunes Nõmme ÜENÜ-le kergejõustiku alal jätkuvaks tõusaastaks. Tähtsamateks võistlusteks olid maakondade esivõistlused Pärnus, Eesti esivõistlused Tartus, naiste ja teatejooksude esivõistlused Tallinnas ja ÜENÜ linnaosakondade, Nõmme—Tapa—Rakvere, ringkonnavõistlus Rakveres.

Maakondade esivõistlusel tulid esimesele kuuele kohale Harri Vainet, L. Helmre ja E. Einman. Harjumaa platseerumine neljandaks (eelmisel aastal seitsmes) tuleb lugeda suurel määral Nõmme ÜENÜ teeneks.

Eesti esivõistlustel kergejõustikus saavutas Nõmme ÜENÜ 10 punkti ja tuli spordiühin-
gustest seitsmendaks.

Suurimaks üllatuseks oli aga Nõmme ÜENÜ-laste esinemine naiste esivõistlustel, kus võideti kaks meistritiitlit — 4×100 m teatejooksus ja 80 m tõkkejooksus (Hilja Reinola).

Veel tulid naiste esivõistlustel kohtadele Ethel Seilman ja Maimu Seilman.

4×1500 m teatejooksus saavutati neljas koht.

ÜENÜ ringkonnavõistlusel tuldi ülekaalukalt võitjaks 151 punktiga (Rakvere 61 p., Tapa 26 p.)

Hooaja jooksul korraldati 9 kergejõustikuvõistlust, kuna teiste org. poolt korraldatud võistlustest võeti osa 15 korral.

Parimad tagajärjed igal alal olid:

100 m: 1. A. Joosua 11,8, 2. E. Hekles 11,9; 200 m: 1. J. Rimmelgas 24,7, 2. L. Helmre 25,0 3. E. Hekles 25,2; 400 m: 1. K. Vimmsaare 55,6 2. J. Rimmelgas 58,0 3. A. Leiumaa 59,0; 1000 m: 1. V. Ülevain 2,47,5 2. J. Elm 2,51,0 3. K. Vimmsaare 2,51,2; 1500 m: 1. E. Einman 4,11,8 2. R. Resnis 4,17,6 3. J. Lant 4,25,2 4. V. Ülevain 4,27,2; 3000 m: 1. E. Einman 9,28,0 2. R. Resnis 9,37,6 3. J. Lant 9,56,0 4. J. Elm 9,57,2; 5000 m: 1. E. Einman 16,10,2 2. R. Resnis 16,44,8 3. J. Lant 17,28,4; 110 m tõk.: 1. L. Helmre 17,2 2. R. Raidna 19,2; 200 m tõk.: 1. L. Helmre 30,1 2. E. Kaselaan 31,0; kaugus: 1. J. Toome 6,25 2. E. Villand 6,25 3. L. Helmre 6,09; kõrgus: 1. M. Tihkan 1,75 2. L. Helmre 1,70 3. R. Raidna 1,67; teivas: 1. H. Vainet 3,41 2. H. Larka 3,00 3. E. Raidna 2,90; kuul (5,44): 1. A. Lantzky 15,26 2. E. Uuehendrik 14,16 3. R. Viidas 13,75; ketas: 1. J. Toome 38,02 2. J. Hio 37,68 3. H. Larka 34,12; ketas (1,5): 1. H. Larka 47,53 2. J. Toome 44,91 3. U. Raadiko 41,95; oda: 1. H. Vainet 58,65 2. E. Uuehendrik 53,26 3. A. Lantzky 52,01.

Naised:

60 m: 1. E. Seilman 8,5 2. L. Hiiepuu 8,5 3. H. Reinola 8,9; 100 m: 1. E. Seilman 14,4;

Nõmme parimad keskmaadejooksjad E. Einmann ja R. Resnis.

200 m: 1. E. Seilman 29,9 2. L. Hiiepuu 30,5; 80 m tõk.: 1. H. Reinola 15,3 2. M. Seilman 16,3; kaugus: 1. L. Hiiepuu 4,84 2. E. Seilman 4,66 3. H. Reinola 4,50; kõrgus: 1. L. Hiiepuu 1,35 2. M. Seilman 1,27 3. E. Seilman 1,27; kuul: 1. E. Seilman 8,36 2. M. Seilman 7,22 3. L. Hiiepuu 7,21.

Kokkuvõttes võib Nõmme ÜENÜ möödunud kergejõustiku-hooaega lugeda kõigiti õnnestunuks. Eesti kergejõustikku harrastavatest organisatsioonidest tuli Nõmme ÜENÜ üldkokkuvõttes neljandale kohale. ÜENÜ osakondade peres on Nõmme osakond paremuselt teine.

R. R.

Suvi Ohtu osakonnas

Möödunud suvel Ohtu ÜENÜ-s tegeleti spordiga, sest igapäevane töö ei annud mahti õhtuti koos käia. Suve kestel korraldati kahed kergejõustiku võistlused, milledest osa võttis sportlasi Keilast, Karjaküllast, Laitsest, Riisiperest ja Ohtust.

5. sept. korraldatud võistluste tagajärgi: 12—14 a. poistele: 60 m 1) K. Nõmme (Ohtu) — 9,9; 1) H. Reila (Ohtu) — 9,8; kaugus: 1) K. Nõmme — 3,83; 2) H. Mellis (Laitse) — 3,65; kõrgus: 1) K. Nõmme — 1,20; 2) E. Pruning (Ohtu) — 1,15; pesapalli vise: 1) K. Nõmme — 52,15; 2) H. Mellis — 49,20; 3) E. Palumets (Ohtu) — 47,95.

Ohtu osakonna sportlasi oma juhiga.

14—16 a. poistele: 60 m: 1) H. Hiie (Laitse) — 8,9; 2) I. Nõmme (Ohtu) — 9,0; 3) A. Rand (Ohtu) — 9,0. 1000 m: 1) A. Rand — 3 m 16 s; 2) Kuller — 3,18. Kaugus: 1) A. Järvlepp (Laitse) — 5,00; 2) H. Hiie — 4,49. Kõrgus: 1) A. Järvlepp — 1,45; 2) I. Nõmme — 1,30. Kuuil: 1) A. Järvlepp — 10,98; 2) Rand — 9,80.

Kavas oli ka alasid täiskasvanuile, kuid tagajärjed osutusid kohati nõrgemaiks noorte omadest. 5. sept. korraldatud spordipäeval oli väljapandud ka parimale seltsile rändauhind, mille võitis 36 punktiga ÜÜÜ Ohstu osakond. Teiseks tuli 28 punktiga Laitse VTÜ spordiring.

Instruktor Hõbe juhatusel toimus kahepäevane kergejõustiku kursus.

Võeti osa ringkonna päevast Riisiperes, kus tuli leppida tagant poolt lugedes esikohtadega, sest osakonna võistlejaspere kergejõustikus on täiesti noor ja vilumatu. Ilmar Nõmme, kui Ohtu parim sportlane, saavutas 60 m teise koha.

Korraldati näidendiga pidu, kus linna-tegelased (NMKÜ-st) ette kandsid H. Raudsepa „Vedelvorsti“.

Raamatukogusse juure muretsetud ligi 30 uut raamatut ja 90 krooni väärtuses mööblit (raamatukapp, laudu, toole jne).

12. sept. korraldati kodukultuuripäev. Kõneles prl. Miiliste teemal „Lähemaid ülesandeid kodude korraldamisel“ ja pr. Põldvere „Kodu kasvatustegurina“. Sissepääs ja laulu-lehed olid tasuta.

19. sept. s. a. asutati näitering. Algavad ettevalmistused osakonna esimeseks aastapäevaks novembris.

E. V.

Alustest

ÜÜÜ Sikana-Aluste osakond korraldas 19. sept. Alustes osakonna meistervõistlused kergejõustikus. Vanade võistlus jäi pooleli, kuna noorte aladel kuldmedali võitis Vold. Pahkla, hõbemedali Ülo Tiismaa ja pronksmedali Arnold Arujõe. Üksikaladel saavutati järgmisi tagajärgi:

Noortel: 60 m V. Pahkla — 7,5. 1000 m Ü. Tiismaa — 3,06,8. Kaugus: V. Pahkla — 5,44. Kõrgus: Ev. Koppel — 1,45. Kolmik: V. Pahkla — 11,78.

Kergejõustiku lõppeva hooaja viimased võistlused korraldas osakond 3. okt. Alustes. Päeva parimaks tagajärjeks oli Elmar Reieri (S.-A.) saavutus kettaheitel 37,64.

Suve jooksul on korraldanud osakond 7 kergejõustiku võistlust ja sportlased on osa võtnud arvukaist välisvõistlustest.

ÜÜÜ Paluküla

osak. korraldas 3. okt. s. a. Kädva algkooli spordiplatsil omavahelised kergejõustiku sügishooaja lõppvõistlused. Osakonna spordipere oli täie innuga asja juures, mille tõttu saavutati nii mõnigi tähelepanuvääriv tulemus.

Päeva parimaks sportlaseks osutus: 1) Paul Mäemets — 32 p. 2) Artur Kald — 31 p. ja 3) Artur Pindus — 17 punkti.

Tehnilised tulemused:

100 m: Kald Artur — 11,9. 200 m: Kald Artur — 26,9. Kaugushüpe: Kald Artur — 6,22. Kõrgushüpe: Venemann Erich — 1,55 sm. Teivashüpe: Pindus Artur — 2,50 sm. Kuulitõuge: Vainloo Eduard — 9,88 sm. Kettaheide: Venemann Erich — 31,40 m. Odaheide: Pindus Artur — 42,42 m ja pesapaliviskes: Mäemets Paul — 83,57 m.

Ohtul, tantsu vaheajal anti võistlejatele diplomid ja varem S.K.N. spordimärgi katsed sooritanuile spordimärgid.

S.K.N. Spordimärgi katsevõistlused toimusid 26. septembril Kädva algkooli spordiplatsil. Katsevõistluse normid ületasid I järgus: 1) E. Venemann, 2) V. Pindus ja 3) Erich Meigas. II järgus: E. Heinla ja III järgus: E. Pindus.

ÜIENDUS

Eesti Noorus nr. 9 lk. 257 artikli „Uusi allikaid meie rahvatantsu minevikust“ juures on jäänud nimetamata autori nimi. Selle autoriks on Jaan Pert.

Sisuliselt olgu toimetuse poolt niipalju lisatud, et autori poolt meie rahvatantsu mineviku suhtes uuteks allikateks peetavad ja artiklis esitatud maalingud on meie vastava ala asjatundjatele juba ammu tuntud.

Tegev-toimetaja: Vold. Vent. Vastutav toimetaja: Aug. Meikop. Toimetuse sekr.: H. Tarand.

Toimetus: Erika Viirsalu, Arvi Moor, Hugo Lepik, Hugo Viires, Oskar Uudeküll.

Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lembitu 20.

Tellimise hind:

Kodumaal, Lätis ja Leedus: aastaks kr. 2,50, poolaastaks kr. 1,50, kolmeks kuuks 75 senti, kuus 30 senti. Mujal: aastaks kr. 4.—, poolaastaks kr. 2.—.

Trükikoda „Estotrükk“, Tallinn, S. Karja 8. 1937. a.

Aktsiaselts

RUMBERG, TUBERG & Ko.

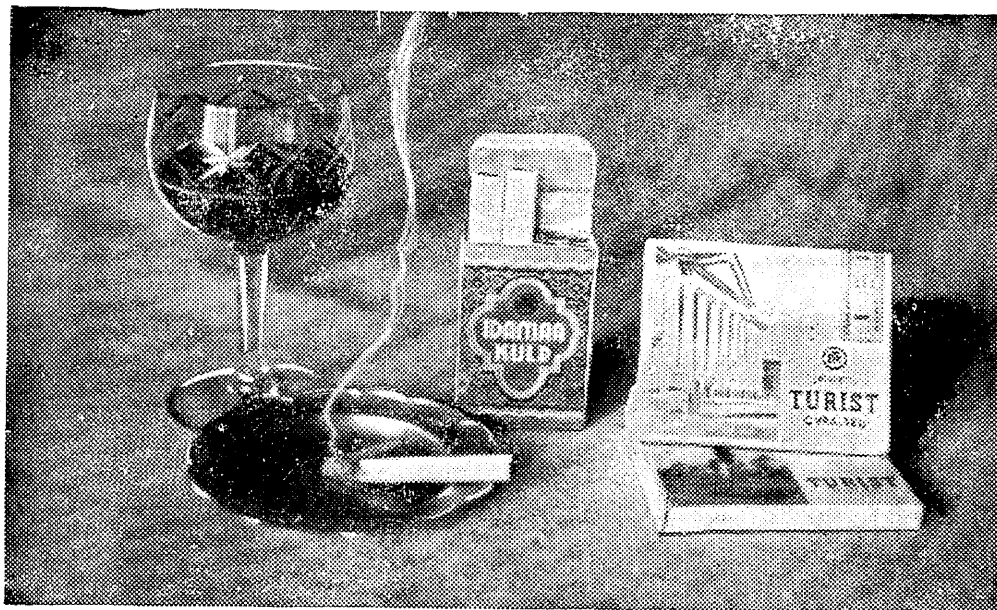
T A L L I N N

S. KLOOSTRI 22-18

Makaronitehas

MINERVA

Tallinnas

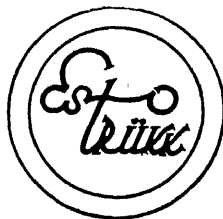

TURIST • IDAMAA KULD

Peene maitsega, täisaroomilised. **ETK** tubakatehas.

TRÜKIKODA ESTOTRÜKK

TALLINN, SUUR KARJA 8. TELEFON 445-25

MASINALADU, AUTOMAAT TRÜKI-
MASINAD JA MOODSAD KIRJAD
GARANTEERIVAD HEA, KIIRE JA
MÕODUKATE HINDADEGA TÖÖ

Hind 30 senti.

Soovitame lugupeetud piimatalitustele:

Rootsi „Alfa-Laval“

Saksa „Westfalia“

ning

Soome „Lacta“

harilikke, poolhermeetilisi ja täishermeetilisi koorelahutajaid.

„Astra“ ja Silkeborgi vabrikute

uemat tüüpi ning parimate katsetulemustega kroonitud
piimatööstuse masinaid.

Inglise plaatpastööre „A. P. V.“

**Praegusaja parimaid üldtunnustatud piima-
veokanne ja piimakurnasid**

Taani „F. M.“ ja Rootsi „Alfa“

Võitünni materjali, pergamenti, võisoola, võivärvi, vävelhapet,
amüülalkohooli, masina riimu ning kõiki piimatalituses vajalikke
laboratooriumi tarbeid.

Müük ainult piimatalitustele.

Jälgige hinnakirju.

P.-K. **„VÕIEKSPORT“**